



Право на избор

и други проклетии

Ина Иванова



гласи
БИБЛИОТЕКА

Ина Иванова

Право на избор
и други проклетии

Арс, Благоевград,
2009 г.

ISBN-978-954-9857-20-7

© *Ина Иванова, 2009 г.*

Редактор: Валентин Дишев

Корица и библиотечно оформление: © Огнян Георгиев

Тираж 300.

Формат 32/70/100.

Печатни коли 3,75.

© “Библиотека “Глоси” се публикува
под общата редакция на Валентин Дишев

Право на избор
и други проклетии

Дневникът

Пиеше трета чаша бяло вино, когато ѝ хрумна, че трябва да си води дневник. Поизправи гръб – един автор не бива да се превива лесно. После изгледа гостите си с ново любопитство; от утре ще бъдат герои в дневника ѝ, а дори не го знаят. Сега спорят ожесточено над чашите си с видими пръстови отпечатьци. А тя е на вино, защото иска да се напие изискано и защото половината ѝ колеги са на масата. Утре ще проклинат махмурлука в кантората, а нея два аспирина ще я оправят. Ако не – Кети ще ѝ бутне малко джойнт в служебната тоалетна. Само трябва да изтича някъде и да го изпуши без свидетели. В работно време стимуланти взема само шефът ѝ, но всички се правят, че не знаят. Така бяха свикнали да се съобразяват, че трябваше седмица предварително да им докладва в кой ресторант ще навърши заветните 25 години, та да не би някой да се почувства неподходящо облечен.

Скука!

Утре ще си купи луксозен тефтер и ръкописно ще опише цялата тазвечершна снобщина с вакханалния алкохолен финал, който не можеше да не последва.

Но на сутринта смътно помнеше снощния завършек на купона в някаква позадимена дискотека. Коя ли? Под душа главата ѝ бучеше и тя припряно спря крановите, сушейки се в движение. Трябваше да излезе по-рано, за да избере най-стилната тетрадка с дебела подвързия и много, много страници. Така направи първата жертва в полза на изкуството – отиде на работа без маникюр.

Едва дочака края на деня, за да се прибере с тъмночервената си нова придобивка с изящно подсилени златни ръбчета. Купи дори скъп тънкописец (Хюлет Паркард на писалките, уведоми я усмихнатият книжар) и то в толкова класически черен цвят, че тя не устоя. Вслуша се в мекото отлепване на листовите, редовете бяха свръхтънки и с някаква бледа теменужена отсянка. Почеркът ѝ беше ситен и разлят, и все още предстоеше да изпълни фината хартия с него. М-м-м... миришеше странно на лепило и кожа.

“Аз съм 25-годишна, секретарка съм и живея сама”, започна на втория лист, защото помнеше, че първият се оставя празен. Тънкописецът гладко се плъзгаше по хартията и издаваше специфично скрипящ звук в тихата ѝ дневна. За пръв път от години тя не пусна телевизора. Трудно ѝ беше да разкаже всичко, случило се дотук, затова започна с изминалия ден. Стараеше се да се изразява гладко, да покаже най-равномерния си почерк и да звучи интересно. Особено последното – все пак след години не искаше да умира от скука над собствените си страници.

Описанието само на приключилия ден ѝ отне няколко часа. Тя търпеливо разнищи атмосферата в кантората, щрихира портрети на колегите и дори не успя да опише интериора. Ръката ѝ беше леко схваната, с оная болка от студентските години. (Да не забрави да разкаже всичко, ах, какви времена бяха! Направо безкрайни). С тези компютри ръката ѝ е закърняла. Само след няколко изписани листа, вече негодува. Боже, че то било един

часът!

След вечеря с едно кисело мляко (друго в хладилника нямаше), тя си легна. Утре ще напазарува готова храна и някакъв плод. Точно сега няма време да готви. Сутринта установи, че втори ден ще отиде на работа без лак на ноктите и реши, че и там може набързо да си направи френски маникюр.

Втората нощ насаме с дневника мина по-незабелязано и от първата. Само ръката ѝ протестираше повече. Но да натрака миналото си на домашния компютър сякаш е на работа, беше конщунство. Животът ѝ заслужаваше стилната тетрадка, равния ѝ почерк (над който дълго работи майка ѝ – рускиня и перфекционистка). Тя самата заслужаваше цялата подреденост на собствения си дневник, защото винаги се бе старала нещата да изглеждат блестящо. Скочи да измие чинията, в която вечеря, пишейки, и видя, че ѝ остават само четири часа сън.

Сутринта вече беше трудно да скрие сините кръгове, които трите нощи безсъние бяха издълбали под очите ѝ. А колегите (добродушно?) я подкачаха, че е замесен мъж. Да, замесен беше. Снощи беше стигнала тъкмо до първата си любов. Тя се втренчи с невиждащ поглед в документите, мислено подреждайки редовете за довечера.

Колкото повече пишеше, толкова повече си спомняше. Паметта ѝ пазеше дори аромата на първото червило, вече можеше мислено да разтвори тийнейджърския си гардероб, дори помнеше щандовете по етажите

в универсалния (на времето) магазин. Изведнъж видя синьото по клепачите на продавачката от щанда за кинкалория. Оттам баща ѝ ѝ купи първия позлатен пръстен. Беше малко глупав, с кехлибар, не... естествено, че с тигрово око. Щандът беше с едно никакво изкуствено осветление, но с повече стъклени витрини от където и да било в града. Иначе повечето магазини се кипреха с тежки дървени или талашитени стелажи, Боже, колко подтискащо! Само сладкарниците бяха светли и шарени. Там ядеше най-вече толумбички. Едни такива сиропирани и ванилови, а чиниите шумно тракаха върху голите маси.

Тя се засищаше с миризмата на храната от детството си, виждаше баба си да точи баница и баща си да реже диня, спомни си, как майка ѝ я научи да прави блини и гадната миризма на каша от елда, която никога в къщи не вкусваше. След множество пропуснати вечери, отслабна толкова, че се наложи да си смени гардероба. Така изгуби цяла съботна сутрин, за да си купи дрехи по мярка. В съблекалнята я връхлитаха спомени от миналото и тя се втурна към къщи, за да ги запише.

Все още успяваше да изглежда същата за колегите си, но живееше само за дневника. Някак успя да изкара до отпуската, когато излъга родителите си, че отива на море с приятели. След това губеше по цял час всеки ден, за да ходи на солариум. Спря да излиза с обичайната си компания и слава Богу, те престанаха да я търсят. Беше ѝ омръзнало да си измисля оправдания. Косата ѝ беше в пъти по-дълга от дългогодишната ѝ френска черта,

защото не желаше да губи време във фризьорските салони.

Когато в края на лятото приключи с миналото си, забеляза, че на средния пръст, с който държеше осмия по ред тънкописец, е излязла мъртва кост. Мястото беше некрасиво зачервено, но затова пък почеркът ѝ вече беше съвършен. Дописваше втората си тетрадка и дневникът ѝ ставаше все по-значим – и като обем, и като съдържание. Ласкаеше я мисълта, че и като стил на писане.

Вечерта помечта за предстоящите листове от дневника си. И дори ги приветства, държейки чаша с бяло вино. Не ѝ се пиеше, но съзнаваше, че изглежда много изискана с подгънати колене на дивана и чаша шардоне в ръка. Бързо скочи, за да запише сцената в дневника. После изтича да си измие зъбите. От огледалото я гледаше непозната – с подчертани скули, изострен нос и кожа, която изглеждаше увяхнала. Трябваше да отиде на пилинг, някоя вечер, когато няма да има много за писане.

До Нова Година описваше съвестно ежедневието си, уикендите с мама и татко, дори телефонните разговори. За да не пропусне нещо, започна да си води паметни бележки в работно време. Вечер се прибираще с чанта, пълна с малки квадратни листчета, номерирани и акуратно подпъхнати с кламер. Усещаше около себе си отморяваща тишина и тя я радваше, защото ѝ оставаше време да подреди в главата си изреченията за довечера.

Едва около Коледа почувства, че нещо не беше наред. Никой не я покани на служебното парти. Тогава

за пръв път чу истинското мълчание около кафе-машина, което настъпваше, когато тя отиваше там. Ау, че са се надули; довечера ще... ще ги изтипосам, ядосано си помисли, докато отбягваха погледа ѝ. Взе кафето си и се скри зад компютъра. Докато обмисляше как да опише гадните типове, в които се бяха превърнали тези от офиса, пропусна да уведоми шефа си за две от срещите му. Кошмар!

Като се прибави и огромното закъснение, с което архивираше вече приключили случаи, очертаваше се строго мъмрене. Не бива да се поддава на чувствата си обаче, за да успее добре да запомни всичко и после да го опише. В дневника естествено ще разкаже за огорчението и обидата, които е изпитала.

Но мъмрене не последва. Просто веднага след Нова Година я освободиха от работа. Платиха ѝ обезщетение и само чистачката я дръпна настрана и я попита какво ѝ е. Абе, ако трябва, иди на лекар, мойто момиче, посъветва я, докато изхвърляше кошчето в черен найлонов чувал. Вечерта тя добросъвестно описа чувала и съжали чистачката, която нищо не разбираше.

След седмица установи, че ѝ е трудно да пише в дневника, защото нищо не се случва. Още не беше започнала да си търси нова работа, а майка ѝ недоумяваше защо детето ѝ “вот так”, изведнъж беше изхвърлено от кантората. Тя можеше да гарантира за дъщеря си, която беше така съвестна и подредена. Сигурно пак на някого е притрябвало секретарско място и кого да изхвърлят? Ами момичето без връзки...

Една сутрин, докато си правеше закуска (после щеше да опише каква), тя забеляза първата мравка в кухнята. След седмица имаше мравешка колония, която бодро маршируваше из жилището, сякаш беше необитаемо. От ъглите се бяха проточили паяжини, които красиво се полюляваха при отворен прозорец. Трудно беше да се опише цвета им. Имаше и два паяка, които тя не искаше да улови, преди да успее да проследи ежедневието им и да го разкаже в дневника. Мебелите бавно помръкваха под слой прах и единствено кориците на дневниците ѝ красиво грееха с луксозната си кожена подвързия. Тук беше целият ѝ живот, съвместно подреден и описан със старателно окръглен почерк. Жалко беше, че нямаше какво да напише за днес, така интересно би прозвучало.

Късно вечерта майка ѝ я потърси по телефона, но чу само безстрастното “свободно”.

Да целунеш Яна

Устните ѝ миришеха на малини. Не беше от червилото, тя го попи със салфетка още докато се усмихваше след вечерята. Не беше от десерта – поръча си торта. Никой не обича жени на диета, затова той усети още два зъба искреност в усмивката си, докато очакваха сервитьора с двете големи шоколадови парчета. И безкофеиново кафе.

После, докато ѝ подаваше палтото, се наведе над нея. Близко. Недопустимо близко. Раменете ѝ потръпнаха, докато се хлъзваше в мъхестото палто. И трепнаха, когато я целуна. Целуна я там – в ничията светлина на ресторанта, пред все още тяхната маса. Миришеше на малини.

Познаваше я от дете. Живееха на една улица – една тясна павирана уличка в дъното на квартала. Като че никой не минаваше оттам – той помнеше само дългите летни вечери с шумни детски компании и още по-дългите зимни следобеди. А от нея се виждаше само плетена червена шапка и едно замръзнало носле. Заедно смучеха ледени висулки. Не искаха ангина, но си я получиха. И двамата. Тогава, в скуката на празните болнични сутрини, се плезеха един на друг през замъглените стъкла на прозорците. Всъщност блоковете им бяха достатъчно отдалечени, за да се виждат само кръгчета замъглено стъкло с разплескана около нея детска физиономия. Но той знаеше, че там е тя. Тя знаеше кой е на прозореца на третия етаж. И той знаеше, че тя знае, че той... И така цяла

седмица.

Дебнеха се между гълтането на горчиви сиропи за кашлица, той правеше по-обстойно гаргарата си, може би искаше някак през всички стени и пространства да ѝ покаже – виж, аз съм по-големият, мога по-добре. Тя отпиваше на малки глътчици малинов компот. Естествен антибиотик, подсладен с мед. Отпиваше го бавно и тържествено, за да почервенеет езикът ѝ, а после му показваше през прозореца – виж, оцветих се, можеш ли така? Дали може не стана ясно, защото зимата изяждаше цветовете и от нейния до неговия прозорец оставаше само едно празно, мразовито парче въздух. Тя виждаше най-вече челото му, сплескано върху искрящото стъкло. И изведнъж ѝ се прииска да го види целия – вън, на снега, под режещия дъх на скреж и дим от запалени печки. Спомни си зелените ръкавици, с които отчупваше ледени висулки, а после ѝ даваше най-прозирната и най-остра игличка. И споменът за лед върху устните ѝ се смесваше с аромата на малинов сироп. Тогава тя размазваше цялото си лице върху прозореца с наивното очакване, че така ще надникне чак в стаята му. Ако издържеше достатъчно дълго, без да диша и да запотява излишно стъклото, накрая той цъфваше на третия етаж. И двамата сме болни, с щастливо безсмислие си тананикаше тя, докато навън се стъмваше. После оздравяха.

Първо тя, сигурно заради малините. А той направил някакви усложнения и го тикнали в болница. Когато го видя след месец пред блока, ужасно се засрами и избяга. Дори не погледна в очите му, пък му показваше

розовия си език цели пет дни. Втория път, когато го зърна на другия край на улицата и пак ѝ се прииска да изчезне, разбра, че не е случайно. Да се влюбиш в трети клас е толкова лесно. И толкова дълго. Момчетата ритаха топка с все по-нарастващо пренебрежение към женските роле-ри и федербали. А тя го следеше с поглед отдалече. Следеше, следеше, следеше. Дори не искаше да го доближи. И никога повече не ядоха ледени висулки заедно. Чак до днес, до тази нощ, когато след случайната им среща пред супермаркета, тя прие поканата му за вечеря и избра най-любимия си ресторант, за да побъбрят.

Колко години са минали докато се превърне онова момиченце с червена шапка в тъмнокосата жена, едва стигаща до гърдите му? Двайсетина? Почти всички той прекара в топлата Нова Зеландия. И нито веднъж не си спомни за нея. Но точно сега, след два часа в уюта на един български ресторант, сред кратките фонтанчета смях, изведнъж видя ясно как цяла тумба деца играят на бялата улица. И нея – мъничка, със зачервено носле, май заедно смучеха ледени висулки, преди да го тръшне онази пневмония, от която получи хроничен бронхит.

Той ѝ разказваше малко за живота си там, за работата, с която беше препълнил всичките си дни, даже съботите и неделите. За университета там и как понякога сънува, че говори на български. Как все по-трудно говори на български насън. Но най-вече я разпитваше за всичко от старата им улица. Наслаждаваше се на бързите ѝ, поривисти движения, на дръзкия ѝ изговор, на искрите зад миглите ѝ.

– Цяло чудо е, че ме позна – каза му тя, когато въпросително я изгледа там, пред супермаркета.

– Но ти просто не си се променила. – И тя наистина не беше се променила кой знае колко.

Само беше успяла да го забрави. Затова се наслаждаваше на неангажиращия разговор в топлия ресторант. Наслаждаваше се на високия мъж, на непринудената му усмивка, на удоволствието да говориш с някого, когото почти не познаваш. За миг ù се искаше да му каже, че си е падала по него в трети клас. И че от всичко помни най-ясно зелените му ръкавици. Но реши, че не си струва да внася излишно напрежение в спонтанния разговор за старата махала. И тогава той я целуна. Ей така, без предупреждение.

Просто ей така. Не знаеше защо го направи. Може би заради всички искри, които го гъделичкаха като пенливо вино един разговор време. Защото беше толкова мъничка и жизнена, толкова друга с българския от детството му. Заради червената ù шапка отпреди един живот. Целуна я напук на всичките си представи за приятелска вечеря. Неочаквано и за себе си. И сега какво? Как да забрави такъв топъл малинов вкус?

Тя трепна от изненада. Само за миг, кратък, колкото детско боледуване, ù се стори, че би се сгушила в ръцете му. После загърна палтото си и се усмихна.

Инвалидност

Била известна с десертите си. И със страстта си към черното. Цяло чудо е, че не се е сетила да продуцира черни десерти. Майка ми, нейната дъщеря, ги изгаряше до съвършенство. Курабийки, кексове, тарталети – всичко съм вкусвала, пропито с онзи невъобразим вкус на прегоряло, който дори кокошките на комшийката не харесваха.

Аз не мога да сготвя дори бъркани яйца. Наследила съм от баба си единствено любовта към черните дрехи. Имам дори черна кърпа за глава, фина дантела, хармонира съвършено с очите ми. И нямам повод да я сложа, била траурна. За мен е просто ексцентрична, но загубих право на мнение, защото съм в инвалидна количка. Не мога да изляза на улицата, докато не бъде одобрен външният ми вид. Имам избор от шапки с козирка, но най-важен е гланцът за устни, защото внасял свежест. Така да е, отива си с всичките ми ризи.

В проклетата количка се очертава да изкарам още месец-два, после започват процедури по раздвижване. Катастрофите са гадно нещо и водят до елементарна зависимост от обслужващия персонал. Особено ако е майчински настроен, той винаги изисква безпрекословно подчинение. Пък аз някак забравям да отговарям на изискванията.

Каква дъщеря си, нямаш елементарно уважение.
Пожали труда ми.

Медът е полезен. И морковите.

Цигарите са вредни, почерпи ме една, защото не издържам вече.

На шестата ѝ става лошо. Нещо с кръвното. Аз все още съм в количката, не мога много да помогна, затова нося чаша вода. Тя се задъхва, но все пак ми изчита лекция за вредата от тютюнопушенето. Аз си запалвам цигара. Едва втората за деня.

После ям морков. И ябълка, на която не обелвам кората. Защото ме мързи. Но в кората има нитрати. Слушам лекция за нитратите. Въобразявам си, че в ушите ми има слушалки, слава Богу, вече са достатъчно малки и няма да се забелязва, ако слушам реге. Само трябва да внимавам да не си тактувам.

Не искам да съм неблагодарна.

Нима наистина съм.

Има думи, които не обичам отскоро: виновна, благодарност, слушаш ли ме изобщо, не бива, защо, изпи ли си лекарствата.

Да, изпих ги. Тях и осемдесет чая за последната седмица.

Водя невъобразимо количество разговори. По телефона, в чат и скайп. Не искам посещения, съпроводи ни с букетно-натуралносоков привкус.

Всичките ми роднини обаче дойдоха, след цивилизованите петнайсет минути имитирах отпадналост. Сложиха ме да си легна и пиха кафе с литри в кухнята под съпровода на собствените си охкания. Поне не ги

чувах.

Каква е цената на щастието.

Забравила съм да бъда мила.

Не е от лекарствата. От тях само имам лош вкус. И кофти цвят на лицето. Не искам да изглеждам така, дори и за месец.

Нима се самосъжалявам. Не, не се. О, да, само-съжалявам се и още как.

И в дългите следобеди се сещам все по-ясно за баба си. За страстта ѝ към черното. За уханието на сладкишите и хлябовете ѝ. За мекото бяло на косите ѝ и как светеха в тъмното. За забравени думи – нощви, нани-на, дай да духнем удареното коляно, никога да не боли, зайченцето бяло, филия с масло и чубрица, на баба детето. Вече не е просто широк силует от детството ми. Имаше шарен пеньоар, престилката ѝ миришеше на утеха. С мама се смееха дълго, докато варяха компоти. Аз търчах из двора.

До чешмата имаше ръчна количка, не обичах скръцащия ѝ звук. Сега аз издавам същия.

Дали съм чула още тогава скрибуцането на днешното си лято?

Това ли чух, докато колата излизаше от пътя и спирачките разкъсваха нощта, а воланът в ръцете ми оживя.

Затова ли цял живот настръхвам от писъка на метал о метал. В дъното на гръбнака ми изтръпват всички нервни окончания, щом се потъркат нож и вилица.

Точно там, където сега съм съвсем безчувствена.

Нямам крака. Само колела.

И не се самосъжалявам.

Само незабележимо отливам поредния горещ чай върху бедрата си. Нищо не може да ги събуди, но кожата леко почервенява.

Мама се обръща и по навик виждам укора в ъгълчето на устните ѝ. После изведнъж се спуска, почиства ме и ме успокоява, на всеки се случва да се полее, казва.

Изгори ли се?

Не чувствам нищо.

Беше нарочно, ми иде да кажа, но не бива. Не е прилично.

Отбръмчавам с количката към прозореца и оттам набирам смелост за едно „Съжалявам.“. Баба ме научи да се извинявам.

После си чупвам от маминия кекс. Горната коричка е прегоряла, мирише гадно, но не личи под всичката пудра захар, с която го е маскирала.

„Вкусен е“, казвам и тя обещава: „Ще ти покажа как се прави, когато се справиш“.

После ми се реве до вечерта.

Единайсет вечерта

Точно този фотьойл знае наизуст най-удобната ми поза за гледане на телевизия, затова внимателно се увърта около тялото ми. Дори фотьойлите искат да са предпочитани. Моят дълго се състезаваше с една възглавница за земя, но накрая ми стана фаворит, благодарение на свойството си да приютява дистанционното в левия си ъгъл. Възглавницата като че леко поизбея от загубата и под дамаската ѝ се появиха бучки. А-ха да я бракувам, когато котката я хареса. Има едни твърди ръбове, на които си точи ухапката, ноктите и накрая се плюсва точно по средата ѝ. Възглавницата вече няма основания да се чувства отхвърлена и прави нещо, което кара котката да мърка. Какво – не знам.

Така вечер се изтягам на фотьойла и си мисля, колко е хубаво, че не се налага да се състезавам с мъж за правата над дистанционното. Това ми хрумва винаги по време на реклами за бира. Аз пия вино, защо никой не се сеща да ми предложи новото си червено, побрало слънцето или някакво бяло с мека топлина? Като че не съществувам... Отказвам да пия бира заради непрекъснатите целогодишни реклами на тема “мъжете знаят защо” им е “на една ръка разстояние”. Бирата де.

Уффф, този филм е тъп. Време е да пошпракам. Аз съм четиридесет и шест годишна богиня с дистанционно в ръка. Не е нужно дори да махам с ръка – разкарвам досадностите с леко движение на десния палец. Мога и с левия.

Щрак, щрак, щрак, щранккк... опа, някаква дълго-
коска тук гледа леко изпод мигли. Дълго. Може би е евро-
пейски филм, няма да има екшън и преследване, ще става
за гледане. Очевидно – междучовешки отношения. В
очите ѝ има нещо – тъга и предизвикателство, сигурно е
замесен мъж.

Звъни се, котката се изстрелва като куче, все пак
е сиамка. Трябва да я затворя някъде и да видя кой се е
сетил по това време. Късните новини минаха, значи е
към единайсет вечерта. Майчице, сигурно нещо лошо
се е случило, отдавна никой не ме търси ей така по никое
време. Изскубвам се почти едновременно от фотьойла
и хола, сърцето ми блъска в някакво... предчувствие,
котката ме усеща и скача в ръцете ми, докато надничам
през шпионката. Рени! От втория етаж.

– Може ли да вляза? – гласът ѝ нещо притреперва,
по пантофи е.

– Разбира се – каня я с облекчение, че е просто
Рени, нищо страшно, нищо гадно не се е случило някъде
навън.

Тя собственоръчно пуска веригата. Усещам, че
веждата ми се вдига в недоумение, винаги е била малко
притеснителна, влизала е и се е курдисвала в хола, с
прибрани крака и изобщо като на гости. Пък сега чак
заклучва.

– Георги е пиан – изстрелва – и налита на бой.
Мога ли да поостана при теб?

Аха! Знаех си аз, че синината под скулата ѝ не е
от падане. Настанявам я в кухнята, докато правя какао,

късничко е вече за кафета. Тя плаче. Предлагам ѝ цигара. Малкият бил при баба си, слава Богу.

– Хайде остани тази нощ при мен – ласкаво ѝ говоря с она глас, с който приспивах децата, когато бяха мънички. Когато още имах мъж. Когато не бях по-щастлива, отколкото съм сега. Да си разведен си има преимущества. Особено ако имаш съседки с брачни проблеми на гости точно, когато ти е най-тъпо. Знам, че няма смисъл да ѝ говоря сега, че трябва да го напусне. Знам, че тя знае. Знам и защо го търпи.

Правя пуканки в микровълновата и ѝ предлагам да се преместим в хола и да си бърборим на рахат от фотъйлите. Тя е свикнала с факта, че стоя до късно и ми е благодарна, усещам го по очите и жеста, с който грабва купата пуканки.

От телевизора все още се пули оная дългокосата. От филма, който щях да гледам като че преди цяла вечност. Не е мръднала и на милиметър, сякаш ей-сега ще проговори. И в очите ѝ още грее онова предизвикателство. Аха! Нещо програмата е запечнала – никоя не може да гледа толкова дълго към предполагаем мъж.

Дори по филмите.

Право на избор и други проклетии

Очите ѝ сменяха цвета си. Бавно, но не незабележимо. От познато сини към лешникови. И изведнъж тази сутрин – видимо кафяви. Не, не е игра на светлината, още по-малко грим. Ще вземе да се превърне в брюнетка. И то след две десетилетия платинено руса одисея.

За преглед при офталмолог вече не ѝ се мисли. Вчерашният ѝ се изсмя и каза, че е най-духовитата му пациентка от години. Никакво удоволствие не е да спечелиш класация, в която дори не искаш да участваш.

Предишните две очни светила просто я прегледаха, по-възрастният дори ѝ пробута визитка на познат психотерапевт. Тя го изгледа презрително – бива подозрение в личностно разстройство, бива, но коя жена ще забрави цвета на очите си? Че нали това се отразява пагубно на целия ѝ гардероб и още по-спешно налага да смени цялата си декоративна козметика. Цялата! Ама това никой мъж не би го разбрал, дори да е очен лекар. Те не правят разлика между седефено синьо, графит, нормално сиво и другите елементарни подвидове моливи за очи. Сега нейните до един бяха за боклука, щото с тези нови кафяви очи... Просто ужас!

Иде ѝ да тръгне по врачки, но е под новото ѝ достойнство на истинска брюнетка. Вместо това във фризьорския салон Верчето я поздрави за новите контактни лещи. Сега шоколадовото било хит, та как се била сетила, че кафяви очи ще ѝ ходят много на новия цвят, в който тя ей-сега ще ѝ боядиса косата. Да боядисва! Беше

тръгнала просто да си подстриже краищата, ама така и така я заподозряха, че е на гребена на модната вълна, що да си разваля имиджа?

След фризьорския салон, на самата улица, я подмина съседката ѝ. „Леле, не те познах. Много ти отива.“. И други баналности. Отива ѝ, ама не я е искала тази промяна. Е, поне е сигурно, че онази картичка на психотерапевта няма да потрябва. Защото тя, за всеки случай, си я запази. Освен ако не се е побъркал целият свят, очите ѝ наистина си смениха цвета. Иначе всичко си е същото. Тя разпознава хората, те нея – не.

Ще вземе да се обади на майка си. На нея безнаказано може да каже всякаква глупост. Може да има генетична закономерност в рода им. Майка ѝ е с тъмни очи, но откога ли?

– Не. Не съм си сменяла цвета на очите. Ти да не вземаш наркотици? – директна както винаги. И познато подозрителна.

– А с какви очи ме роди, маме?

– Как така сега са кафяви? На лекар ходи ли? Ей сега идвам.

Вече я чуваше как се облича, гримира и обува едновременно. Това го може всяка жена при спешни случаи, иначе отнема по час-два. Всъщност времето е без значение. По-кафяви от това очите ѝ няма да станат. Нито по-сини.

Докато майка ѝ пристигне, ще слезе да купи от любимия ѝ чай. И нещо по-силничко за пиене, ако даде признаци на емоционален шок.

В асансьора се кипреше новият съсед от последния етаж. Тя се запозна с него, понеже не можеше да го избегне. Естествено мразеше да се представя на непознати, облечена в най-грозните си „домашни“ дънки. Той изглеждаше патологично. Гледаше я опулено и адамовата му ябълка нервно мърдаше. Не чу добре името му, пък и не я интересуваше.

Милчо Христосков беше хипнотизиран от меката красота на жената от петия етаж. Докато слязат от асансьора, усети, че е влюбен. Никога не му се беше случвало нещо толкова необичайно. Той винаги бе харесвал само и изключително брюнетки, блондинките го плашеха. Но толкова топло-шоколадова хубост не беше виждал досега. Сякаш Бог я беше сътворил специално за него. А само преди няколко месеца всички в неговата Църква слушаха беседа за любовта. И после се молиха специално за него, за Милчо Христосков, да го сполети най-накрая благословията на влюбването, че отдавна му беше време. Той почти изхлипа от щастие.

Тя изгледа с подозрение новия грозник от блока. Що за звуци издаваше? Да не се задави с нещо? После изхвърча към супермаркета.

Касиерката се вгледа в дамата с водка, чай и бисквити в кошницата. Всеки ден пазаруваше при тях, но днес беше по-различна. Определено не в дрехите. Аха! Очите! И прическата. За кого ли се е стегнала така?

Сигурно е замесен мъж, който вечер пие водка, а сутрин чай.

...

Две години по-късно Христовков все още страда от несподелена любов. Чувството има неприятната способност да ескалира и вече му е докарало аритмия. И хронично безсъние, съчетано със склонност към дебнене на съседски шумове от петия етаж.

Дияна започна да харесва факта, че има тъмни очи. Не изпитва обичайното за брюнетките желание да се видят блондинки. Има светлокос приятел.

Майка ѝ изведнъж повярва, че е остаряла и сама си постави диагноза: прогресивна склероза. На чай пред всичките си приятелки сподели, че дори е забравила какъв цвят са очите на дъщеря ѝ. Те също бяха забравили.

Касиерката на супермаркета си намери работа в друг квартал. Фризьорката – в друга държава.

Бог и досега не желае да си спомня за онази твърдоглава българка, чийто цвят на очите смени, за да срещне любовта. Беше конструирал с точност до мига един възшебен ден. След подобен шанс тя се възползва от проклетото си право на избор и не пожела да забележи онзи нещастник, който още му губи времето с молитвите си.

Сладък хляб

Имаше един начин да направиш питка без набухватели. Преди ерата на содите и бакпулверите са го знаели.

Тя го научи случайно, първо не повярва, после забрави. Хлябът ставаше с брашно, мляко, яйце и сол.

И песен. Когато за пръв път яде такава пита, слънцето ѝ се видя по-ярко от жълтък. Беше по залез, в далечината хоризонтът пулсираше като пъпна връв, а тя тръгна към къщата на старата козарка от Странджа, която срещнаха случайно. Не беше пила нищо, само вода. Реши, че е от преумора и забрави. На сутринта хоризонтът си беше на мястото, жената си юркаше козите по пашата, а палатката им лежеше неразгъната. Бяха спали под откритото небе в двора ѝ, без дори да помислят за спалните си чували.

Беше последното им лято заедно. После той замина да свири по чужбините и деликатно я отсвири от живота си. Тя потъгува, колкото беше нормално и се захвана с бизнес. Селски туризъм. Из южна България, без Странджа.

И точно днес се сети за старицата. Няколко часа след секциото, прикована към системи и без още да е видяла детето си, си спомни онзи хоризонт като пъпна връв и упойките се оттекоха от съзнанието ѝ, досущ кози по планински склон. Остана режеша яснота – нима беше възможно да направиш хляб от песен? Не помнеше добре думите, но мелодията се беше връзала във вените ѝ и пулсираше със силните удари на новородено сърце.

Толкова години са минали, сега ли точно се сети, сигурно е дрогирана. Усмихна се съжалително зад затворените си клепачи и си спомни как набъбваше тестото под жилавите пръсти на старицата. Тя пееше и месеше, после направо го хвърли в пещта. На масата имаше пръстена паница, в която ù беше сипала чай. За сила, моето момиче, един ден ще имаш нужда от нея. После опарването от горещата течност и старите очи на жената с цвят на гъст мед.

Помнеше тежкия самун, внезапно бухнал и порозовял, странния привкус на билка, въпреки че жената нищо не беше сложила, замайването и сънят без сънища. Сякаш животът ù беше тръгнал по друга пътека след този хляб, всичко беше по-лесно и достижимо. Сега се сети, че всъщност само тя хапна от него, бил женска пита, така каза старицата, докато ù подаваше къшей.

А той през цялото време се присмиваше на бабините деветини на козарката, чак докато си тръгна окончателно от нея и от България. Тя поиска да забрави онова пътуване и наистина го забрави, заедно с цялата Странджа и всичкия хляб, който изяде там.

С вени, побити с абокати и празна глава, тя не мислеше за новороденото, а се опитваше да си спомни песента за питата. Искаше да я направи сама, да превърне слънцето в жълтък, да приближи хоризонта и да го покаже на бебето. Защото беше чула – малките не виждат добре далечни предмети.

А без хляб, сол и хоризонт не се живее.

Нямаше откъде да знае, че никога няма да си

спомни думите на песента, защото те не са нейните. Щеше да потърси козарката, да открие подобна поляна, да се отчае, да обяснява на мъжа си, че е било, че тази жена я има. Щеше да се усъмни и да натовари всичко в колата, на път към къщи щеше да купи козе мляко и пресни яйца от някакво село, да се усмихне на бебето в детското столче на задната седалка и да заяви на таткото, че няма как да я разбере. Защото рецептата е за женска пита и песента е загубена нейде из Странджа, но тя помни поне мелодията.

После обратно в кухнята, под луминисцентното осветление на 10-тия етаж, щеше да извади купа, да поръси брашно, малко сол, млякото от неуспешното пътешествие. За всеки случай имаше сода бикарбонат в шкафа. Щеше да издълбае ямка, да хлъзне яйцето в нея и ръцете ѝ сами щяха да се протегнат.

Никога не е месила, но мелодията ѝ помага. Кръвта тупа в ушите ѝ, тя знае как се прави хляб. После отнякъде идват думи. Нейните думи. Хубави са. Те наричат нещо за нея и детето, нещо за хоризонта, който ще се надвеси над дома им и никога няма да е далечен. Тестото има цвят на слънце, когато оформя кръгла пита. Потупва я като бебешко дупе и я слага в тавата. Пред очите ѝ хлябът се издува, сякаш диша и замирисва на билки и мляко.

Още много пъти ще прави тази пита, през всички години, когато небето избледнява и домът им има нужда от повече цвят и леснина. Постепенно думите ще се променят, но винаги ще ги води мелодията, като силно

тупане на сърце в бебешка вена.

Когато дъщеря ѝ проговори, нарече питата сладкиш. Някъде зад аромата на далечна билка, тя усети сладкото, което майка ѝ сложи в думите.

Всички различни Роксани

Купонът в галерията беше в предвидимия си разгар. Всички пиеха и бъбреха за собственото си величие, използвайки като повод новооткритата изложба. Обичайната тълпа се оглеждаше, изправяше рамене, после пак ги привеждаше, без да усети, гримът постепенно се замазваше, мъжките носове видимо лъщяха, а храната и напитките изчезваха застрашително бързо.

Папи вече пресмяташе дали да не се свърже с кетъринг-отговорника и да поиска още алкохол. Всяка ситуация можеше да има неприятни последствия – премиерата да се превърне в масово напиване или да помислят, че се стиска за почерпката. Положителните страни са, че прекаляването с твърди напитки развързва езиците и кесиите, а галерията е негова и „коктейлът“ може да продължи докогато той реши.

Дългият му опит в бранша го беше научил да си осигурява дискретна охрана на подобни сбирки, която по даден от него знак да започне твърдо и възпитано да помага на хората да се разотидат. Той беше един от първите клиенти на Тони Попов, бивш съученик, бивш следовател и настоящ собственик на охранителна фирма. Вече солиден бизнесмен, Тони все още осигуряваше на Папи най-добрите си момчета заради добрите стари времена.

Папи въздъхна, движейки се сред гостите си, усмихна се благосклонно на две престарели кикимори с претенции и незабележимо поръча още храна и алкохол.

Неслучайно го бяха прекръстили така – наистина им беше като баща на половината нехранимайковци тук. Още от времето, когато беше само уредник, успяваше да направи най-добрите партита.

Той реши да поогледа залите. Имаше гости и в двете, почти всички му бяха познати, затова напредваше бавно из помещенията. Струнният оркестър ненатрапчиво се изливаше през тонколониите, барманите бяха свършени, гостите също се напъваха да изглеждат така. Папи им беше свикнал, но тази вечер беше кисел. Още не можеше да реши защо. Искаше да направи нещо по-различно, да предизвика малкото общество, да ги провокира с изложба, за която да говорят дълго. Търсеше автор с идея, която да не е абстрактна живопис, инсталация или друга постмодерна дивотия. Съзнаваше, че е малко преситен, но нуждата от нещо ново му тровеше нощите от доста време. И той щеше да го намери. Щеше да го познае, когато се появи, да го сграбчи и да го направи сензация. Знаеше механизмите, по които нещо на пръв поглед случайно изведнъж се превръщаше в Изкуство. Въпрос на контакти и промоция. Но Папи вече нямаше желание да го прави само за парите. Искаше предизвикателство, заради което да си струва. Сигурно остарява.

Картините добиваха все по-абстрактен вид пред незаинтересуваните случайни погледи, а авторът им вече беше видимо пиян. С гръб към него и суетата му стоеше хърбава женска фигура. Папи се вгледа, май я беше виждал по премиери, но не я познаваше лично. Плъзна снизходително поглед по протритите ът точета, фини

глезени, поздравления за полата, очевидно естествен велур, после кестенява коса и доста прилично лице.

Очите ѝ бяха вперени в платното пред нея. Боже, тя беше дошла, за да разгледа картините! Дори не носеше чаша. Гледаше абстрактния кон изпитателно и ноздрите ѝ потръпваха. После леко сбърчи вежди, цялата се промени пред следващата картина. Отровно жълтият фон се стече по кожата ѝ. Папи сякаш можеше да чуе мислите ѝ и без да познава така основно платната. Тя стоеше пред „Казарма”, която представляваше деконструиран железен креват в гаден зелен цвят.

Обикаляше от платно на платно и очите ѝ ставаха все по-огромни. Изражението ѝ се менеше постоянно, беше просто невероятно, че е в състояние да предаде толкова емоции с иначе обикновените си черти. Папи реши да се запознае с тази почти некрасива жена.

– Вие сте единствената, която се интересува от изкуство тук тази вечер – самоуверено я приближи той.

– А Вие сте Папи. – гласът ѝ беше обикновен, с лека следа от кокетство. Той кимна развеселен. – Казвам се Роксана. Коя Ви е любима? – тя посочи стените с брадичка.

Колко предвидимо, помисли кураторът в него, но после си спомни емпатията в очите ѝ и реши да ѝ прости. Какво всъщност да му каже? Ако беше оригиналничела, пак щеше да се подразни.

– Нямам фаворити. Тази вечер обичам всички – иронията винаги го е измъквала при разговор с непознати, затова почти автоматично я включи.

– Какъв елегантен начин да ми напомните, че не грешите при подбора– тя веднага влезе в тона му, сякаш той беше някоя от картините в галерията. Полуусмивката му се отрази на устните ѝ. Той с удоволствие щеше да продължи словесния дуел, но трябваше да обърне внимание на всички. Затова ѝ предложи питие и видя, че тя кимна на автора. Остави я да го поздрави, а после беше отвлечен от представителите на местната преса.

Коктейлът постепенно започваше да му харесва.

Очевидно изложбата щеше да има успех.

Четири часа и две питиета по-късно беше готов да си ляга. Чинно пи обичайното си хапче, нагласи будилника за сутринта и изгаси лампата, уморено изпускайки въздух в нещо, което не искаше да прилича на въздишка. Когато се събуди, още беше тъмно. Имаше нещо, което трябваше да си спомни, нещо на ръба между съня и разумността, нещо, което го накара да отвори очи по никое време. Нещо, което беше загубил. Папи напрегна мозъка си, но резултат нямаше, освен че се доразсъни. Гаден начин да започне деня, по-добре да пие едно силно кафе. Затътри се към банята, докато кафеварката разливаше из жилището аромата си. Тогава будилникът се развъня диво и той изведнъж се сети, какво го събуди. Една идея, която пред огледалото му изглеждаше още по-добра. Фотоизложба. С авторска фотография. Негова.

Той заснова из полутъмното жилище. Това е. Ще улови картините върху лицето на Роксана. Ще отпечата изкуството върху скулите, брадичката и устните ѝ, ще го жигоса в очите ѝ и после ще накара хората да го видят.

Ще я снима отблизо, може би дори така, че да улови в кадър и картината, която тя гледа. Не, момент. Ако тя знае, че е пред обектива, дали няма да мисли повече за себе си и снимката, отколкото за платното? Ще позволи ли на онази емпатия да я изпълни и да прелее над чертите ѝ? Не бива да рискува. Просто няма да ѝ казва. Ще я снима тайно.

Вече беше абсолютно буден. Дори след китайската си гимнастика не се чувстваше толкова бодър, кръстосваше стаите, дотам се докара, че забрави да си изпие кафето. Да, ще заснеме обикновената ѝ на пръв поглед физиономия, поставяйки я пред картини, които със сигурност ще я впечатлят. И за да не разбере, ще я снима с нещо цифрово и малко. Колко пиксели всъщност трябва да е една такава шпионска кукличка? Ще се наложи да монтира фотоапарати в собствената си галерия, а после да заведе Роксана пред тях. Трябва внимателно да планира времето си между останалите задължения, за да успее да я приближи незабелязано и да я накара да застане пред обектива. Един малък обяд още днес?

И задължително среща с Тони, той трябва да знае нещо за тайните камери, както и откъде да се намерят. Все пак го раздава нещо като детектив. Преди това да помисли какво да изложи пред големите очи на Роксана – малки пластики, абстрактни платна, масло? Следващата изложба бяха акварели и премиерата беше след месец. Ако се справи с техниката дотогава, ще експериментира с лицето ѝ съвсем скоро.

Откри я след три дни обикаляне из клубовете.

Само за миг подскочи радостно, след това забеляза приведените ѝ рамене и си помисли, че тази жена имаше склонност да го разочарова. От идеята му можеше и нищо да не излезе, но си струваше да опита. Тя като че се зарадва да го види и го покани на масата. Познаваше всички там, затова седна и се опита да я наблюдава. Устните ѝ бяха малко тънки, кожата – леко отпусната, но при разговор лицето ѝ оживяваше. Тя като че се опитваше да го впечатли. Виж ти, значи рисува графика. Логично, щом не купува, значи продава. Продава ли всъщност? Тя се усмихна иронично: „Не, просто ги откъсвам от виртуала, материализирам ги. Те са част от мен и слава Богу, рядко ми ги искат”. Папи изпробва дълбокия си гръден смях, който пазеше за подобни случаи. Като че подейства, очите ѝ заискриха.

После я придружи до таксито, покани я да донесе в галерията свои неща, очакваше я с периферията на съзнанието си няколко дни, напълно случайно налетя на нея в края на следващата седмица в супермаркета.

– Защо не се обаждаш? Наистина искам да видя графиките ти – наистина ли искам да ги видя, говорят ли колкото очите ѝ, трябва да я снимам пробно.

– Мислех, че е покана от учтивост.

– И ти не се досети, че можеш да се възползваш?
– подразни я.

– Отлагам неизбежното. – винаги демонстрираше чувство за хумор. Точка в нейна полза. – Ще дойда утре.

И дойде, с една от онези малко старомодни черни папки. Работеше с въглен. С леки, деликатни щрихи и

познат маниер. При това предимно натюрморти, странен избор за черно-бяло. Хареса едва две от нещата и се замисли дали да не купи възрожденското менче, отразено в прозорец. Беше добър повод да я приближи. Тя забеляза потрепването на ръката му и обясни, че е рисувано от натура нейде в Жеравна. После пиха вино в офиса му, тя държеше чашата малко сковано, но прие поканата да разгледат заедно изложбата на деца от Художествената гимназия. Той издирваше таланти.

И ето отново онова изражение върху лицето ѝ, неуволнимо и постоянноменящо се. Картините сякаш я приближаваха и наелектризираха. А най-хубавото беше, че ги разглеждаше мълчаливо. Беше му писнало от коментари. Използва момента, за да я покани на следващата изложба, чийто организатор беше Нели – бившата му жена. Щеше да я откара лично през всичките почти 300 км до морето и да издебне повод да я снима там.

Не беше ли ирония на съдбата, че тъкмо сега Нели (отново Гроздева) ще излага графика? Роксана прие след благоприличните няколко секунди. Лицето ѝ беше почти безизразно, докато обмисляше, явно не беше като да наблюдава картини.

Имаше достатъчно време, за да резервира хотел (две отделни стаи), да си смени телефона с нов (по-добра камера) и да разговаря с г-жа Великата Кураторка от Големия Морски Град. Не искаше издънки. Господ е в подробностите, а той е неговият пророк по планирането.

– Не, за Бога, Нели. Просто графичка, не ми е гадже. Приеми, че ѝ дължа услуга, ще ѝ покажа твоята

изложба, а ти ще се държиш добре с нея. И ще ти донеса подарък.

– Добреее. Щом ù дължиш услуга, ще се държа подобавашо. И вече ще дължиш услуга и на мен. – никой не можеше да е толкова саркастичен, колкото бившата му жена. И очевидно го познаваше достатъчно. – Добра ли е?

– Като художник няма да държиш да я покажеш, а като човек ми е трудно да преценя – измъкна се Папи, не обичаше да нарича никой автор посредствен. Тя се засмя разбиращо.

И на седмия ден, неделя, вече пътуваха. Той шофираше самоуверено, Роксана гледеше през страничния прозорец. Класическа сцена от френско кино. И срещата с Нели беше като европейски филм – стилин, бавен и многопластов. Двете си партнираха успешно, а той успя да направи няколко неочаквани кадъра. Роксана беше по-фотогенична, цялата нерв и искри зад прозаичната си външност. Той не пропусна да я осветли коя е г-жа Гроздева, или коя беше. И ето ги пред обектива, любезно усмихнати една на друга, състезаващи се в остроумие. Разликата беше в очите им – хладната преценка на Нели срещу топло сивото на неговото откритие. Вече беше сигурен – ще я снима. Задейства Тони и неговите контакти веднага, защото търпението не беше сред силните му страни.

Роксана не успяваше да разчете поведението на Папи. Тази покана ù дойде малко в повече. Кой нормален мъж би я завел на премиера в свръхлъскава галерия на

три часа път с кола? И защо? Кой би я изправил пред бившата си съпруга, би говорил само за изкуство, а после би я придружил целомъдрено до съседната стая в добър хотел? Папи беше галантен, солиден и неразгадаем. Нахлу в живота ѝ без да иска нищо. На моменти я провокира, но сякаш по навик. Вечерта в хотелската си стая тя усети, че е заинтригувана. Не спа въобще. Ослушваше се за него и го усещаше по-ярко от всякога – точно заради отсъствието му. Сутринта се гримира по-грижливо и използва времето си, за да репетира женственост пред хотелското огледало. Усвършенства усмихнато „Добро утро“, което той като че не забеляза, защото се оказва, че трябва да тръгнат веднага заради поредния му ангажимент. Нима кураторите живеят на толкова бързи обороти? По пътя обратно тя го гледаше и му говореше за любимите си филми. Помнеше много подробности по мейкинга на филмите, а той очевидно имаше слабост към анекдота. Та така си пътуваха – тя, скрила профила, който не харесваше, той – забавлявайки се с живота ѝ изражение.

Забеляза, че имаше навик, почти тик, да повдига учудено вежди. Никога не го правеше пред картини, той претендираше, че вече познава реакциите на лицевите ѝ мускули. Но все още не можеше да провокира изражението ѝ. Не успяваше да я отгатне. Всяко платно като че предизвикваше част от нея, нейното минало и желанията ѝ, а той не можеше да предвиди същността ѝ и това го караше да очаква предизвикателството. Не беше специалист по портретна фотография, тя не беше

професионален модел, но от това щеше да излезе нещо. Той знаеше. Само не знаеше какво.

По обяд се среща с Тони Попов. Камерите бяха намерени и изпробвани. Леко изкривяваха образа. И какво от това, сумтеше бившето ченге. Нали са охранителни, не ти трябва идеален образ, достатъчно добри са за останалото. И достатъчно скъпи. Подобни има дори в Министерски съвет. И наистина са незабележими, но по закон трябва да уведомиш посетителите, че ги има. С надпис на видимо място. Папи се засмя, разбира се, вече е поръчал табелите. И не иска обективите да се виждат. По естетически причини. По перфидно-перфекционистични, поправи го Тони. Брей, демонстрира доста богат речник за човек с професия охранител.

Уточняването на ъгъла отне целия следващ ден, по щастливо стечение на обстоятелствата – почивен. Накрая се оказа възможно кадрите да са ясни, в едър план и почти от нивото на посетителите. Но щяха да снимат само Роксана. Заподозряна в престъпна емпатия жена с особено живо лице. Папи изтри дистанционно кадрите, в които физиономията му се кривеше от напрежението да нагласи проклетите машинки правилно. Изглеждаше по-стар, сигурно от светлината, ще трябва да подсили осветлението. Начинанието ставаше все по-скъпо и сложно за организиране. Но той обожаваше предизвикателствата. Как не му беше хрумнало по-рано?

Тя не обичаше състоянието на напрегнато очакване, в което се беше насадила. Този мъж определено е загадка. Нищо в поведението му не е последователно.

Какво може да се е случило, че не се е вясвал вече няколко дни? Превърташе лентата от последното им пътуване до втръсване. Мразеше несигурността си, беше отвикнала да се чувства така. Затова реши да постъпи като съвременна жена – щом планината не отива при Мохамед и така нататък. Облече се, грижливо имитирайки небрежния си стил отпреди да си падне по почти петдесетгодишен мъж. Но внесе някои наложителни подобрения – фон дьо тен, спирала и мно-о-ого вакса за коса. Дискретен парфюм, който очевидно не подейства при съвместния им престой в хотела.

Възможно ли беше да е толкова джентълмен, защо се държи непрекъснато на ръба между флирта и незаинтересоваността. И нима тя се е уловила на най-стария капан на света (женска хватка, впрочем)?

Роксана се озова в галерията само час преди края на работното ѝ време. Папи беше там. Тази жена беше гениална. Току-що разреши големия проблем как да я примаме в галерията. Очевидно боговете му помагаха. Той я остави да разгледа още веднъж експозицията, която ги запозна, включвайки камерите от офиса си. Изгаряше от желание да остане сам и да прегледа записите. Трябваше да експериментира с прехваления от Тони стоп кадър с перфектно качество. Дали обектива щеше да улови неговата представа за изкуство, дали щеше да види върху лицето на Роксана тънкия слой патина от нейното минало и бъдещето на картината? Може би, ако успееше да осъществи тази изложба, трябва да изложи до портретите и платната, които са ги провокирали?

Имаше почти половин час запис, но сега трябваше да поговори с нея, да се опита да я покани отново, да я приласкае. Най-добрата част от всичко беше онова позабравено усещане да ловува жени. А пикантността на задачата изискваше да ловува емоция и изражение, по възможност без да се забърква с... обекта. Да, щеше да я нарича така, като в лош трилър, колко ли такива дават в киното, в което продава билети?

Роксана – обектът на неговото изкуство. Флиртува ли? За Бога, трябва да внимава с нея, тя има опасна склонност да го превръща в субект на желанията си. Този филм Папи обаче го е гледал многократно. При това с по-интересни жени.

Разделят се пред галерията. И двамата очаквателно усмихнати. После той се залавя да разгледа записите. Цифровото качество е на ръба на възможното, но голямата изненада е лицето ѝ – смалено и друго. Тя е гримирана, това леко я отдалечава от картините, а очите ѝ са по-различни от всякога. Тя разглежда платната с една отчужденост, която му е чужда. Изражението ѝ е хладно и очакващо, може би защото вече е виждала експозицията. Дано е затова. Трудно ще намери Обект като нея.

Тя е на ръба на възможностите си. Време е да признае, че е влюбена. Може би – несподелено. Каква архаична дума за толкова ново усещане. Влюби се в този егоцентричен и презадоволен мъж, а не в представата си за него. Поне няма да губи време да го идеализира. Какво да прави? Да отиде ли на премиерата другата седмица или да опита да го забрави. Той като че въобще не

е сигурен какво иска. Но я покани. Искал да я види. Не „ще се радва” или друга изтъркана формула. Иска.

Роксана заживя в друго време. Нощем рисуваше като бясна, предимно недовършени натюрморти с ириси, нарциси и всякаква друга зеления, каквато успяваше да намери на цветарските щандове. Излизаше всяка вечер с отчаяното желание да го срещне случайно, отслабна с два килограма, напълно излишно и неочаквано. После си счупи ръката, глупаво падайки в киното, докато работеше телом, а духом не беше дори в себе си. Не отиде на премиерата, защото не успя да си измие косата. Папи ѝ позвъни на другата сутрин. Колко малко ѝ трябваше, за да е щастлива.

Тя отиде на фризьор, който да се погрижи за косата ѝ и вечерта беше в галерията. Той като че се зарадва да я види. Хареса гипса ѝ, предложи да го оцветят и успя да я разсмее. Гледаше я изпитателно или така ѝ се искаше.

Страните ѝ бяха леко хлътнали. Вероятно е отслабнала.

– Грижиш ли се добре за себе си?

Тя не отговори, но изглеждаше по-енергична от друг път. Нещо нервно се долавяше в иначе обикновените ѝ движения. Точно под повърхността тя кипеше, а той искаше да заснеме всичко, без значение каква е причината.

Камерите безшумно работеха. Роксана стоеше пред акварелите – прозирни и чувствени. Деликатните им линии издаваха, че авторът е жена. Бяха предимно

небе и тъмносини силуети – на църква, дърво или нещо като хамбар от детството ѝ. Тя харесваше оттенъците в тези картини – от розово до бледозелено. Трудно ще се запазят във времето подобни леки тонове. Но точно сега ѝ харесва небето да бъде три четвърти от пейзажа. Това пейзажи ли са всъщност? Как умно е разиграла щрихите си, нещо прозира отвъд линията на хоризонта. Ориенталско минаре? Съвсем не се връзва с останалото. Стои като двадесет и пет кадър. Трябва да си влюбен, за да го видиш и хоп, изскача и представата ти за лелята килимче. Или шалвари. Очите ѝ се усмихват, нищо че никога не забелязва, дори тя. Но там, в офиса си, Папи ще види леко повдигнатите ъгълчета на устните, сянката между усмивка и тъга, и ще се запита защо точно пред тази картина.

Постепенно тя изплува от ежедневието си, все едно ѝ е вижда ли я той, къде е и как изглежда в очите му. Картините я придърпват към себе си, всмукват я и я променят. Днес всичко се случва особено силно. Заради болкоуспокояващите, заради Папи или заради акварела. Може ли една изложба да е анестетик? Да лекува нечакано влюбване? Роксана поклаща глава и е готова да си тръгне. Папи я чака на изхода, обещава да се обади, защото болните не бива да се оставят на дългото си време сами.

– Мога да се грижа за себе си. При това точно сега рисувам повече. Слава Богу, левичарка съм и гипсът не ми пречи. Но ела в къщи на кафе.

Той е на път да я заподозре в нечестна игра. Иска

да се възползва от познанството им, но картините ѝ не са чак толкова добри. После се сеща, че засега доказано нечестно играе той. Подсъдно ли е да я снима тайно? Тя е жена, вероятно ще е поласкана. И да, утре ще пият кафе, а той ще ѝ занесе наръч цветя. Като компенсация за характера си.

И на сутринта наистина отива. Букетът е огромен, само бели и жълти рози. Много стилно, без да е натрапчиво. В тон с гипса ѝ. А под очите му се мъдрят най-огромните сенки, които някога е имал. Не мигна и минута. Дори не си легна. Записите бяха истинска находка. Тази жена излъчваше любов. Към изкуството? Лицето ѝ се преобразяваше. Той беше наблюдавал магията цяла нощ. Влиза напрегната, после нещо се случва, ежедневието се оттича от нея, чертите ѝ омекват. Пред „Изгрев 2” цялата ѝ същност се обелва и тя е друга, тъжна и пораснала едновременно, цялата ѝ обикновеност е останала някъде край входа на галерията.

Превърташе записа стотици пъти. От дисплея го гледаха множество Роксани, никоя от тях не беше себе си, никоя не беше картината, пред която е застанала. Но очите, брадичката, устните ѝ започваха да оформят една нова физиономия – тази на неговата изложба. Ставаше все по-интересно, а да намери точния стоп кадър отнемаше много време.

Постепенно посвети нощите си на издирване на другата Роксана, уголемяваше изображението, накъсваше полуусмивката ѝ на няколко кадъра и с часове търсеше онзи миг, в който акварелът и жената преливаха един

в друг. Досега не беше излагал фотография и може би щеше да е пагубно да започне точно с авторски портрети, но не го интересуваше. Лансираше имена от години, можеше да си позволи волността да покаже себе си в очите на жена, гледаща картина. Искаше обективът да види романа на живота му. После го превърна в телескоп, втрени се в обратната му страна и изгуби съня си.

Роксана неусетно стана чакан събеседник, той търсеше в думите ѝ онази провокация, от която нощем се раждаше снимка. Често пиеха вино след работно време в галерията, после отиваха заедно до някой акварел и говореха. Камерите безшумно записваха вече не реакцията ѝ към познатите платна, а откликът на разговорите върху лицето ѝ. Папи беше ненаситен, създаваше и улавяше израженията ѝ, после с часове ги подлагаше на дисекция. Ровеше в душата ѝ насаме, отгатваше я, моделираше я, встрастяваше се в новото си занимание. Почти го плашеше мисълта да каже стига, да спре да снима и да изложи само част от своите Роксани.

Тя виждаше сенките под очите му и опитваше да отгатне причината. Откри, че той живее с работата си, може би затова е толкова добър куратор. И е намислил нещо ново, цялата гилдия вече знаеше, но на никого не беше казал какво. За нея бе предизвикателство да разбере намеренията му. Може би изложба с портрети. Но чии? Папи мълчеше и загадъчно се усмихваше. Понякога имаше усещането, че са двама танцьори в сложна хореография, които се дебнат взаимно на ръба между чистото изкуство, флирта и еротиката. И като че ли

правилата на играта бяха известни само на него, той диктуваше темпото, тя се променяше.

Каза, че собственооръчно ще подреди експозицията и тогава всички ще я видят. Все по-често говореше за това как изкуството поражда изкуство, а Роксана потъваше в него, като в многопластова картина. В една от общите им вечери тя почти се напи от очакване, говореха в офиса му сред цигарен дим и неумело прекръстосани крака. Папи я наблюдаваше, после попита, дали се намира красива. Тя трудно устоя на клишетото да попита какво мисли той. И на въпроса не отговори. Той може би оцени това, защото точно тогава бяха на крачка от целувката.

Играта определено ги променяше. В една от нощите той усети, че притежава тази жена. Не само заради бъдещата изложба, тя му отдаваше нещо повече от изразенията си. Държеше се като влюбена, доста неумело за възрастта ѝ, впрочем. В един дълъг миг той знаеше, че ако пожелае, ще я има веднага. И го спря не фалшиво чувство за мярка или морал, а фактът, че е прекалил с алкохола. На сутринта се питаше ако беше спал с нея, как щеше да се отрази това на лицето ѝ пред обектива. Тогава разбра, че е прекалил. Трябваше да спре да я снима, да се дистанцира от процеса и да подреди изложбата. Тогава щеше да ѝ каже.

Успя да ограничи експозицията до тридесет фотоса. От всички гледаше една Роксана, взряна в картина, която виждаше само тя. Тогава реши да кръсти изложбата „Вътрешно око”. Наложил се в кратък текст да обясни как са се родили портретите, дори мислеше като резюме

да представи акварелите, снимани един до друг в малък формат. Рискуваше да се доближи до инсталацията, но държеше на логиката за непосветения наблюдател. Работеше изключително сам, в разрез с досегашната си практика. Из града се завихриха слухове, че прави нещо изключително, подозираха чуждестранен автор или дори нещо на ръба на закона.

Папи продължаваше да се усмихва, вече изнервящо за любопитните. Какво толкова загадъчно подготвяше? Напрежението растеше. Дори журналистите го обсаждаха доброволно в очакване на сензацията. Получи подтискащ брой покани за партита, дружески запивки и дори рожден ден на човек, с когото не се поздравяваха от години. Галерията беше обезкуражаващо заключена и той свещенодействаше вътре сам. Чувстваше се ренесансов и титаничен под купола на неизвестен храм. В разгара на работата можеше да си позволи малко гигантомания насаме с виното и своите Роксани.

Принтира снимките в максимално голям формат, така че да не повлияе на качеството на изображението. След доста опити реши да ги представи в старомодната сепия. И ето я – тъжна и замислена, вероятно влюбена (не само в изкуството), после иронична след разговор върху Дали в офиса му, учудена и очакваща, една уж позната жена върху всички стени в галерията. Беше доволен, да, доволен и въодушевен, това изпитват всички автори на премиерите си, после пият, докато висят голи пред зрителите или надничат зад рамките си.

Тя е припряна и щастлива, защото очевидно първа

ще види дългоочакваната изненада на Папи. Покани я в галерията следобед, а премиерата е чак в 18 часа. Само нея. Какво е това, опит да ѝ каже нещо? Нима между тях ще се получи? Този ден е ужасно бавен, дори свалянето на гипса точно днес не струва като преживяване.

Едва дочаква да дойде да я вземе, очевидно не иска тя да пристигне неподходящо рано. И пак цветя. Очите ѝ се смеят, той е невъобразим. Облечена е изцяло в бяло, лен и ръчно изработени бижута, по-късно на премиерата ще се изсипе целият град. От поканите е ясно, че експозицията е наречена „Вътрешно око”, не е подозирала, че точно този леко арогантен мъж ще го удари на мистика. Колата му мирише на скъп тютюн. Мислите ѝ блуждаят, той мълчи и шофира равно. После церемониално отключва, вече е пет часа, строил е дори бара с коктейли в преддверието.

Тя се обръща с гръб към двете зали и отлага неизбежното. Умее да чака, признава ѝ го. Не може да не е любопитна, но не го показва. Очите ѝ са огромни от тази дистанция и го гледат дълго и смело.

– Първа ще видиш изложбата, защото е моя. И на нея си ти.

Тя го гледа невярващо и той не знае как да ѝ обясни онзи див импулс да запечата картините върху лицето ѝ, после техните разговори, себе си, всичко. Беше подготвил кратко и изчерпателно обяснение, леко иронично и много находчиво, но точно сега не си го спомня. Като в лош филм. Затова изчаква думите и изненадата ѝ, нещо, за което да се залови.

Но тя просто тръгва из залите, обувките ѝ леко поскърцват, мълчи и се вглежда в себе си. Стените надвисват над нея, отвсякъде я гледа една привидно позната жена. Това ли е тя? В този мъж ли се влюби? Значи затова е било всичко, каква глупачка, глупачка. Защо е избрал точно нея? На нито една снимка не изглежда нормална и точно сега не се харесва. Мрази го.

– Защо аз? – гласът е грапава шкурка в сухото ѝ гърло, идва от най-далечния ъгъл на галерията. Папи вече знае как да я насърчи, един красив комплимент, нима не е поласкана, колко изразително лицето е ѝ, и той... .

Тогавя тя се обръща и това е най-другата Роксана, такава, каквато никога повече няма да види. Бясна ли е или тъжна, че устните ѝ треперят под невероятен ъгъл, докато драматично напуска галерията?

Боже мой, той е кретен, тази жена е невероятна, лицето ѝ е платно. През целия му живот този кадър не би могъл да се повтори!

И той го изпусна. Завинаги.

Карьера в карирана тетрадка

И направо от напечената паст на колата, те слязоха в следобедната неделя. Наоколо беше прашно, селото пустееше на края на оцърбен асфалт. Не му знаеха името и нямаше кого да попитат. Караха по безлюдните улици в гъстата прах на лятото. Онова, което някога е било площад, бе тревясало, до задължителния паметник пасеше кон.

Търсеха стари къщи, достойни да бъдат рисувани под невъзможен ъгъл и оголени след това в галерия, да станат притежание на чужденец с благоприлични стени.

Бяха свикнали с неделното търсене. Просто двама мъже с протрити дънки и фотоапарати. Вече не си струваше да рисуват от натура. Пътуваш, снимаш, пиеш и след това седмица в ателието изпробваш техниката си с пастел или въглен. Маслото е тежко, пък и не се продава добре.

Дълго се сукаха из пустите улици, пощраквайки тук-там с „Canon“-ите си. Срещнаха 2-3 кокошки, олая ги проскубано куче, доста мързеливо впрочем. Пиеше им се бира, а никъде не се виждаше селската механа. Абе тия тука как живеят, искаше им се да попитат, ама кого?

После иззад кирпичена стена съзряха дядо с искрящи в синьо ириси. Беше седнал на сянка, усмихнат им кимаше и някак неловко мърдаше пръсти. Поздравиха го свойски, както намираха за прието, единият дори незабележимо го снима. С избелелите цървули на преден

план. Дядото старателно артикулираше, видимо опитвайки да избяга от местното наречие, а очите му още младееха.

– Че почиват си хората. От рано са на полето. Абе малко ни е селото, ама работно. Пък вие как тъй, по нашия край?

И му разказаха.

– Художници! И двамата Димитровци! – блеснаха зъбите му. – Ха да ви почерпя вкъщи ракийка, че тука ресторант нямаме. Всичко затвориха. Пък в неделя и магазинът не работи.

Покани ги в хладна стая и измъкна тънки филджани. И ги заразпитва какво рисуват. Големият Димитър взе да шикалкави – абе нали знаеш... нещо българско, ей старите къщи скоро ще изчезнат, миналата година открихме няколко от едно време, плетени с кирпичена замазка, от тия дете долу хората си гледали добитъка пък горе живеели и така цял живот, а сега на нас нищо не ни стига. Дядото усети монотонността в приказката на градския художник, сигурно това си мислеше, че иска да се чуе от него, пък реши да хване бика за рогата:

– То и аз порисувам – ококори очите им. По-младият, с рижата брадичка, Митака, се вгледа в старчето, големият Димитър мълчаливо отпи. Рижият искаше да види платната му. „Какви платна, бе момче?“, помисли дядото, пък след мъничко уговаряне измъкна ученическа тетрадка голям формат.

На карираните листи се мъдреха страница след страница ситни щрихи. Портрети. До един рисувани с

химически молив. От лицата ги гледаха все млади очи край лъчеобразни бръчки. Набитите очи на художниците веднага забелязаха къде точно старецът беше „хванал цаката” в рисуването си – всички ириси изглеждаха някак еднакви. Левите половини на лицата, особено в полу-профил, бяха по-прецизни. И все пак имаше нещо от страстта, мислеше си Митака, с която рисуваше той преди години. Нещо в опита да уловиш израженията, при това у един човек, рисуващ само за себе си.

– Всички са от село. Всички съм ги рисувал, познавам им душичките – дядото интуитивно заговори на помладия, усети внимание някак по стойката на тялото му и то го трогна. – Пък като умра, децата да им покажат тетрадката. Сега не си я давам.

Големият Димитър одобрително кимна. Отпиха от резливата ракия на самоукия. Не беше я докарал, но как рисуваше! Наивист, би го определил галеристът. И само с химически молив в това затънтено село. Хвалиха го, докато се изчерви до изгорелия от слънцето нос. Пиха, докато прегориха вътрешностите си. Поднасяха го, че после и тях може да нарисува.

И си тръгнаха чак по мръкнало. Конят още пасеше до паметника. Изпрати ги с неодобрително пръхтене, докато отпърпорваха с колата към нивите. Все още пияни и въодушевени, решиха да доведат и приятелите си, старецът май имаше нужда от компания, а и ония едва ли бяха виждали такова нещо като карираната му тетрадка.

Цяла седмица мълчаливо се мъчиха със спомена за дядото. Сам и самодостатъчен. С ръце, изпечени от

кърски труд. Как ли стоеше химическият молив между изкривените стави на пръстите му? Как трошливи бяха думите му и пестеливи движенията. Как е започнал да рисува уж между другото, за утеха по време на войната. Бил дете и драскал с пръчка в прахта. Като пещерен човек, значи, рисувах, смееше се над чашата си и уж не щеше да се вземе на сериозно. Не ставаше да излага портретите си в галерия, но всъщност защо пък не – карирана кариера на стари години.

Цяла седмица Митака рисуваше като нов. Сякаш оная ракия му беше опалила очите. И в неделя награби наръч меки моливи, купи хубав скицник и пиене. Притури няколко свои графики, старички, ама му се струваше, че дядото ще ги хареса. Насред всичко реши да го моли да му позира, не беше рисувал от натура отдавна. Искаше да се сприятелят, да си имат мъжката приказка. Като между колеги.

Големият Димитър отказа да дойде. Не беше спал почти седмица. Малко романтично му идвало, пък и ракията не струвала. Освен това, след всички дупки по пътя и онази карирана тетрадка, бил решил – ще приеме работата в рекламната агенция. Човек може да порасне и на 38 години.

Меката светлина на дървото

Внезапното синьо на погледа му в онзи следобед я накара да се почувства уязвима. После видя, че ирисите му са като избеляло небе – летни, неподвижни и плитки.

И поиска да им даде дълбочина.

И чак тогава го забеляза наистина.

Беше твърде тих, почти не говореше. По цял ден се занимаваше с дърворезбите си. Около него миришеше на сурово дърво, косите му бяха с носталгичния цвят на липови стружки. Тя влезе в ателието му, защото искаше да поправи люлеещия стол на дядо си. Не очакваше да види в ремонтна работилница толкова красота. Дървени пана грееха от стените, преплетените им жилки се усукваха около нея в главозамайваща блъсканица. Докато се усети, я стегнаха с живия си мирис, омотаха я и след увереното си „Добър ден” тя стоеше с притворена уста и се въртеше бавно около оста си. Дървото я упойваше.

Тогавата той я видя наистина. Никои не беше оставал в ателието му по този начин. Хората просто донасяха разбитите си мебели, понякога несъзнателно погалваха някой детайл върху работния му плот. Понякога забелязваха паната. Рядко се връщаха, за да купят за нечий празник дърворезба. Той работеше предимно за себе си, до късно нощем, с настървението на старите майстори. Забравяше да вечеря, пропускаше да излезе с приятели, не забелязваше, че дискът с музика е свършил. Ръцете му пригладваха дървото, търпеливо отмахваха пласт след пласт, следваха линиите и очертаванията, после ги

променяха. Той и не подозираше, че говори с паната си. Мислите му се лееха като бавна вода, докосваха дървото, успокояваха го, изпровождаха стърготините в закономерния им каданс към пода, обвиваха като дим ателието. И да, дървесината ги чуваше, отговаряше им по своя тих, стар маниер, излъхваше аромата си на минали лета, на озон и дъжд, на устойчивост и крехкост. Утаяваше се в очите му, в сивото на зимните дни и в прозрачното синьо на лятно небе. Когато работеше с орех, ирисите му едва видимо потъмняваха. От липата в тях проблясваха светли петънца. Черешата матираше повърхността им. Дори огледалото мислеше, че всичко е игра със светлината. Само дървото знаеше как да проникне в човека, да оглади очите му и да ги полира като нежна смола. Старите резбари имаха толкова слоеве време по ирисите си, че често ослепяваха.

Имаше толкова слоеве стърготини по пода, че се притесни. Момичето влезе, поздрави учтиво, после изведнъж отпусна ръце и престана да го забелязва. Въртеше се около себе си като бавен дервиш, оглеждаше стенните пана някак внимателно, издълбоко, с полупритворени очи.

Той се усмихна в себе си. Виж я ти, май забрави за какво е влязла. Огледа с любопитство крехката ѝ фигура, избелелите дънки, щръкналите лакти. Чакаше да го забележи. Или беше много заваяна, или наистина си пада по дърворезба.

– Ваши ли са? – откога не са му говорили на “Виe”.

Възпитано момиче, няма що.

– Харесват ли ти? – Той не си пада по маниерничене. За дървото може да говори само на ти.

– Аз всъщност искам да изненадам дядо – нищо не каза за паната тя. – Имаме вкъщи люлеещ стол, но нещо му се клати едната дръжка. Може ли да го ремонтирате на място?

– Може, но няма да е днес. Зает съм много. В петък най-рано.

– Обаче, за да е изненада, трябва да е преди обед. Тогава играе карти в пенсионерския.

– Добре де – усмихна се той и косата му като стърготина се изсипа над веждите.

И тогава тя видя очите му. Избелели и плитки. И никак внимателни.

Една лека бръчица светлее под долния клепач и тя изведнъж отклонява поглед. Сеща се, че отвън я чака последната лятна ваканция, после дипломиране и ето ти я – госпожица бакалавър по социология. Ще трябва да си търси работа. Набързо се уговаря да го вземе в петък от ателието, за да го заведе в къщата на дядо си и си тръгва с учтиво „Лек ден“.

Виж ти, мълчаливо поклаща глава той и оглежда длетата. Остър мирис на бор се носи от ъгъла на ателието и го разсейва. Обещал е за утре да го изглади за икона, пък чак оттук му усеща аромата. Явно не е изсъхнала добре дъската. Той внимателно я поглажда с пръсти, щура се из ателието и до вечерта почти нищо не свършва.

Не му спори днес работата, по-добре да излезе да изпие една бира в „Бъчонката” довечера.

А ароматът на бор така се е присламчил в косата ѝ, че до вечерта не ѝ дава мира. Тя го усеща като натрапчиво внимание, което и за миг не ѝ позволява да се разсее. Стеле се на тънки спирали край ушите, дебне да разтърси рязко глава, за да я опари с дъха си, връща я постоянно край онези топли стени, окичени с преплитащи се сюжети, край мириса на пресни стърготини и синия дочен гашцеризон на резбаря. Тя върви по напечената от слънцето улица и си припомня сивото на ирисите му. Синьото на ирисите му. Неочакваната им уязвимост и далечност. Онази малка усмивка, стаена в резката под очите му. И неусетно за себе си започва да чака петък. Исква да види още веднъж паната му, да вдъхне мириса на сурово дърво, да разгледа добре лицето му. Сега не помни дори формата на устните му. Вижда само едно леко изражение, полу на фокус, недоловима усмивка, може би я оглежда, може би е почти наведен над работата си. И силната заобленост на рамото му. Това е всичко, а тя го превърта за стотен път пред очите си. Защо?

Да, онази уязвимост, онази бледост в погледа му. Тя иска да го накара да я забележи, да светнат очите му като лакирани. Да ѝ разкаже за себе си. Да подуши мириса на косата му – подозира, че е на прясно дърво. Ще отиде отново в ателието и вместо да зяпа по стените, ще гледа в очите му, после ще го заведе до онзи люлеещ стол и ще наблюдава как го съживяват ръцете му, ще го почерпи със сладката на дядо си – домашните, дете

миришат на плодовете на дървета. И кой знае, може би ще се влюби отново след зимната зима, в която се раздели с Иван.

И кой знае, може би се влюбва сега. Колко глупаво. В един непознат и миризмата му на жива дървесина. Полунощ е и тя си ляга в прекалено топлите чаршафи. Утре е четвъртък.

Полунощ е и той иска да започне ново пано. С издължени форми. Почти го вижда, но още не знае какво е. До първи петли прехвърля в ръцете си парчета дърво. Чак докато не попада на светла липа, полусуха, още дъхва в ръцете му. Чак жилките ѝ светят от очакване.

Утре ще я разчертае с мек молив, откога не е работил с такова дърво.

Спъната шарка

Да си плочкаджия на пълен работен ден не е кой знай к'во, освен когато някой реши да си смени теракота. Тогава си важен и поставяш условията. Кой слага тротоарните плочки обаче, за Бригадир е все тая. Всички сме общи работници, плочкаджии се наричаме само между нас си. Бригадирът е шеф, бирник и съдия. Той решава бива ли те да работиш, най-вече по изразенията на Старите. На всичко се свиква и всичко се учи, само дисциплина трябва да има. Това ми го обяснява всяка вечер, докато си вземам надницата на ръка. Тъй е, казвам, тъпча прах с олющените си обувки, а зад мен Мирчо плюе и знам, че се почесва зад каскета. Той много от приказки не отбира, ама е свястно момче и работи като змей. Като го видях как наема на бачкане, реших да го взема до мене, да се понаучи, един ден да го почитат. Не съм от най-Старите, ама ми се чува думата, втора година работя в бригадата. Що тротоари сме настлали, да ти се изпъне окото. Че шарки, че евтини плочки, че гладък камък, всичко. Занаят си е.

Пък за едно момче, полусираче, все е важно да си вземе хляба в ръцете. И не се опъва на тежка работа, стиска зъби и – наравно с другите. Днеска обаче не е сам. Тресна го сляпата неделя. Другите още не знаят, ама аз видях.

Тъкмо след обедната почивка стана. Пихме по едно кафе, да ни се събудят кокалаците и почнахме да приготвяме пясък за новата отсечка. Току до автоцентъра

сме стигнали вече, едни осмоъгълни плочки редим, два цвята, абе голяма шарка, голяма разправия. Ей тука вече трябва майсторлък. Внимава се много, щото чорбаджията плаща за свършена работа, пък и гледа как е свършена. То и ние си знаем, що народ после ще ни види наредбата. И аз съм скачал от плочка на плочка на път за училище, хем едно време к'ви прости бяха, из целия град – еднакви. Пък жена ми като сложи ония токчета, трак-трак-трак, все гледа да не уцели ръб, и тя с шарката се съобразява значи.

Та тъкмо с Мирчо пясъка подравнявахме и го усетих, че спря да работи. Ама ей тъй, отведнъж спря. Бре, викам си, един път и него да го домързи. И тъкмо да го поднеса с някоя по-пиперлива тъй, вдигнах очи над козирката, а момчето седи като попарено насреща ми. Кожата му чак се изпънала, очите му други. Аха да помисля, че е слънчасал. Вдървен един ми се видя, раменете му приведени, все едно през прашна буря цепи. Проследих му погледа ей-тъй, без да искам, и видях каква го е завъртяла. Отсреща, по още старите плочки, върви едно момиче с нещо жълто. Рокля сигурно. На тънки токчета се покачило и с оня звук насича следобеда, а нашият гледа като изоглавен. Бреж, да му се не види, и мойта едно време така ми преряза ума с това маршируване, та подир него, подир него, чак до тях я изпроводих. А след колко време се и оженихме. Гледам момчето, преглъща на сухо и реших да премълча. Обърнах се гърбом, запалих цигара и уж огъня в шепа туля, а над юмруците си разгледах девойчето. Жълтото се оказа

наистина рокля, модерна, на цветя. А под тях – едно тънко глезенче и с него така трак-трак-трак, направо през душата на моя юнак. Върви момичето, не бърза много, гледам, че и то брой процепите между плочките. Абе това жените са странна порода – всички като една действат и горе-долу едни и същи ги говорят.

Ама го разбираш след време, а Мирчо сега е опулил едни очи и сигурно таман открива, че тая е единствената. Не му е от категорията обаче, това и аз го виждам. От друг сой е, нали ù гледам такъмите. Роклята ù блести и се люшка, отминава вече по другия тротоар, плешките ù са крехки, а над тях една тънка опашчица, лъскава от слънцето. Хубаво момиче, изящно като кожено коланче от мойта младост. Придърпвах от цигарата и попоглеждах Мирчо. Не помръдва завалията, само очите му я следят, по-бляскави от монети. И бузите му, едни бакърени, бързо помръдват. Отиде работата!

Цял следобед не проговори. И аз така. Мълчаливо си вършихме работата, добре че след толкова време и с очи се разбираме вече. Привел гръб, той припряно заравняваше пясъка, ама умът му беше другаде. Сигурно жълтата рокля виждаше пред очите си и оная плитка му омотаваше акъла. По едно време си засвири нещо, за пръв път го чувам да подсвирква, че чак ме досмеша. Ама как му спореше работата тоя ден, ръцете му сами тичаха. Слабо момче е, жилаво, пък нищо не го плаши.

Късно следобед, като се понаклони слънцето, почнахме да редим плочките. Сипваме цимент и слагаме – един ред аз, един – той. Така работим, на мен по-

общ работник от мен си не ми трябва. В началото ми се чудеха по-старите, що не оставя младока да мъкне, пък аз само да редя. Ама така мисля – човек нещо с ръцете си не го ли пипне, няма да го свърши от сърце. Нека да наглася плочки, да свиква кое как е – и замазката му ще е по-хубава, и след него нещо ще остане. Да може утре като дойде на работа, да си види к'во е направил, та да внимава на всяка крачка. Ама това не го обяснявам на никого, те ако на тези години не се сещат, кога ли.

Та така си работим с момчето. Прежурия по гърбовете ни, той свирука, аз се подхилвам, а плочките се изпъват в редици като котки на припек. Реших да не го закачам, ако иска, да каже нещо за момичето. Тя тая, дето го завъртя, май няма скоро да го отпусне. Ама пък как тъй, без нищо, отведнъж онемя. Като побит, значи, остана. Брей, и неговата не е лесна. По едно време гледам, грешна плочка е взел. Щото ние така ги редим – под ред. Две жълти, охра де, една бяла. И всеки три реда правят шарката. Добре ще стане, плочки дефектни няма. Всичко е качествено и угледно.

„Абе, джанъм, купчинката обърка” – тихо му казвам, да не чуят другите случайно. Досега грешки не сме имали.

Пък той отведнъж ме погледна, ама така, широко. И рече, че искал знак да си остави, за малко, пък утре ще смени плочката, с която трябва. Нишан значи е намислил да сложи, май тъкмо там стоеше, когато го тресна сляпата. Че като ми заседна нещо в гърлото, едно сухо такова, като колко години семеен живот ми опря в гласа.

„Всичко видях аз“ – му рекох и го тупнах по слабия гръб – „Ей тука леко ще спънеш шарката, ама може и така да я оставим. И утре, и завинаги. Сложи повече цимент, че да изтрае.“

И си продължих по моя ред. Добро е момчето, какво толкоз за една плочка, когато душата му пред мен изгоря. От слънцето ли от що, до вечерта после присви-вах очи, все пареха. А шарката тъй я оставихме.

Бригадирът чак като събрахме инструментите видя дамгата. Подлюти се, разбрах го още по тона, с който ме викна. От надницата щял да ми ореже, къде съм гледал. Да реже, мълчах му насреща и подритвах ситни камъчета с излющената си обувка. Мазолите чак ме сърбяха за една бира с останалите. Отидох да взема, ние често вечер така, след работа, по някоя приказка да си кажем, пък после по къщите. Седнахме в барчето отсреща, още с работните дрехи, Мирчо го пратих цигари да ми вземе и на всички разказах как го тресна. Умълчаха се, прободоха с очи улицата по посока на Бригадира, пък Даньо си стовари тежката дума. Нищо по шарката да не се пипа. Ако ще, утре и от тяхната надница да резне, ама спънатото така да си остане. Той щял да му обясни още сутринта, преди да е дошъл малкия. Чукнахме си шишетата, на някои бръчките леко светеха, ама не от бирата. Чак тогава усетих, че приемат Мирчо за свой.

Няма да е вече сирак, рекох си и ми се жлътна пред очите, като рокля на слънце.

Една пресечка пред детството

Тя захапа сандвича с малките си зъбки и изобщо не видя кога върху блузката ѝ се лепна дълга капка кетчуп. До нея артистично се свлече малко майонеза. Момиченцето енергично намести раницата на раменете си и внимателно пресече улицата. Бяха я учили да се оглежда в двете посоки и да преминава на пешеходната пътека пред училище, а не на кръстовището. Толкова дълго я влачиха за ръка и я караха да върти глава на всички посоки, че тя намрази улицата. Възприемаше я като нещо стръвно, на което изведнъж ще се появи кола и ще я блъсне. Освен това майка ѝ унизително я стискаше над лакътя, а и наоколо всички възрастни се държаха по същия начин. Веднага си проличаваше кои са малките. Другите си пресичаха сами, само някои от най-големите се държаха за ръце, ама защото бяха гаджета.

Пресече и изхвърли салфетката в кошчето отсрещно. И точно тогава чу онзи звук – тупване и пищящи гуми, и някакъв женски глас, който пронизително се издигна над всичко. Момиченцето бързо се извърна – точно зад гърба ѝ се беше случило онова, което дебне децата, ако не се оглеждат. От асфалта тъкмо се надигаше сгърчен дядо с тъмносин шлифер. До колата, която го беше блъснала, тежко дишаше брадат мъж със странно пожълтяло лице. Тя побягна, дори не видя дали имаше кръв. Само колата беше ярка, като най-светлия флумастер от четирите ѝ червени. Краката ѝ тупаха, както онзи дядо тупна.

Глух, глух звук и после писъците. Тя преглътна и

спря да тича, за да спре звука. После забеляза капките на блузката си – бяла и червена, сигурно всички виждаха как се е омазала. Присви раменца в опит да скрие позорния кетчуп. Още малко ѝ оставаше до вкъщи.

Ето защо я стискаше майка ѝ за ръката.

Раницата днес е особено тежка и убива.

И вече ѝ се пишка.

А точно пред блока чичо Пешо учтиво ѝ отваря вратата:

– Път на дамите – смешен е тоя чичо Пешо и винаги пуши цигари. Даже на терасата сутрин – тя го е виждала.

– Добър ден – учтиво поздравява, както са я учили и търчи нагоре по стълбите, за да скрие изцапаната блузка.

Ами ако точно днес не беше минал учителят по физкултура и не беше се скарал на децата, дето я прередила? Ако не беше огладняла? Тя щеше да издаде глухия звук върху асфалта. Ако колата днес е решила да удари някого, а тя се беше заляпала в момичето, което се оглеждаше във витрината? А ако дядото беше избързал? Ако му бяха отстъпили ред на някоя опашка?

Трябваше да си измие ръцете и да преоблече куклите. След училище винаги им сменяше дрехите и обичаше да си поиграе малко с тях. Едната вече беше с къса коса, защото на първия учебен ден я изкъпа и подстрига, а най-любимата ѝ имаше червило, което ѝ направи с розов лак за нокти.

Момиченцето изсипа на дивана кашона с кукленски

дрехи и апатично разрови купчината. Всички изглеждаха толкова... неистински. Куклите могат да си стоят с един чифт дрехи и никога да не се окапят с кетчуп. А обувките все им падат. Тя нахвърли всичко обратно в кашона, отгоре нареди послушните играчки.

– Вече съм голяма за бебешки игри – им обясни и отиде да си вземе несесера с флумастерите. – Ще си порисувам.

Солени праскови

Асансьорът мажорно скърца някъде в недрата на блока. Тя разпознава този звук и в съня си – изкачване. Обикновено го чуваше само, когато очаква някого. Но днес просто е друго – днес е Голямото Оправане на Малкия Апартамент. Напускаше го, заедно с миризмата му на латекс, прах, дърво и синтетика, кафе сутрин и ментов чай вечер. Три дни миришеше дори на камфор, като стаята на дядо ѝ, когато го разтриваха против настилка. Изглежда болестта мирише на болест навсякъде. И понякога на чаршафи. Само книгите ѝ си имаха собствен аромат и не го губеха, където и да ги пренесеше. С годините се бяха научили да се отварят на едни и същи места, не винаги най-любимите ѝ. Когато беше малка, касетите с музика също миришеха специфично – на нещо кисело-чуждоземско. Сега CD-тата само мълчаливо проблясваха, винаги готови да изплюят повече информация, отколкото тя имаше време да понесе. Затова грижливо си ги трупаше, обзета от тихата мания да записва още и още музика отвсякъде, а после да я прослушва до малко след първите тактове. И понякога – до края, ако имаше гости.

Оттук бяха минали всичките ѝ приятели, един-двама неприятели и достатъчно случайни познати. Тя обичаше гостите. Сипваше вино и много говореха. Беше научила всички да идват вечер, дори без предварително обаждане. И все обясняваше, че „вкъщи е хан, но аз не съм ханджийка”. Това винаги размиваше човека,

попаднал за пръв път в хола ѝ. Може би затова никой не пося да каже, че живее сама. Тя само спеше сама, а понякога – не спеше. Да имаш самостоятелно жилище, необраснало с деца, мъж и тежки финансови несигурности е доста удобно. И необичайно, ако си на двайсет и малко години. Почти трийсет. И пет, защо да се лъжем? Но по някакъв начин ѝ беше хубаво, преди да се появи Негово Превъзходителство.

Сега щеше да си продаде апартамента и да отплава към родната му Варна. И щеше да зарече всичките си познати хора, улици и миризми. Не изпитваше очакваното нетърпение да отпраши към морето. Цяла година мечтаеше за там, а сега изведнъж... Кой ще нахрани онази рижа котка пред входа, ако тя щастливо заживее през девет града в доскоро най-любимия си. И колко е влажна зимата там, чаршафите са отвратително студени, а плочките в банята му са със сиво-зелен отенък. И тя вече няма да си има баня. Ще има неговата, евентуално обща. Изтича към все още своята и я огледа с привикнали очи, но вече не търсеше места за почитване. Започваше да ѝ липсва, а още не беше си досъбрала багажа. При това винаги е искала място за вана, ако може с ароматни соли. Взе морската звезда, с която прикриваше дефект на перваза и замислено я изхвърли. Морските звезди не са екзотика там, където отиваше. Идеше ѝ да зареве, но за какво? Беше щастливо влюбена (засега), очакваше я планиран брак (засега) и заминаваше (засега). И той не ѝ липсваше за пръв път, откакто си призна, че това между тях е сериозно (засега).

После методично изхвърли всички кашони със стари списания за изкуство, които препрочиташе. Досега. Беше време да изпразни кухненските шкафове. Чаши с изглед от стари Праги, Будапещи, Moskvi и други потайности от командировките на баща ѝ. Всичките ги обичаше и щеше да ги вземе, нищо че са тромави и неудобни за пиене и нищо, че никога не ги вади от шкафа, освен когато не ѝ достигат вазите. Дали и там щеше да получава цветя? Колко глупаво, сигурно на празник, а после ще ги подрежда в непознати (все още) вази. Винаги, когато ровеше в неотваряни чекмеджета, се питаше дали не е вещоманка. Защо и кога е натрупала толкова нещица? И всички помни, може да разкаже живота си, докато ги разглежда. А без тях едва ли ще възстанови цялата поредност.

Асансьорът пак проскърца и тя чу Михайлови да прибират кучето от разходка. Веднъж песът се изходи пред вратата ѝ, а тя вдигна врява чак в полицията и сега със старата Михайлова не си говореха. Но тогава бабиерът почисти кучешките изпражнения за пръв и единствен път в живота си, а всички комшии се подсмиваха. Беше им писнало да им маркира входа два пъти дневно. На височината на крака ѝ имаше жълто петно на стълбите, все едно са резерват за домашни любимци от изчезващ пикаещ вид. А на морето има чайки, малко са кресливи, но никой не ги разхожда на кашка.

Гласът на Михайлова заглъхна на последния етаж, все едно се възнасяше. Отдолу прокълнтя моторът на Пешо, явно е в отпуск, а тя още помни бузите му, посипани с акне. Точно на неговата главица се упражняваше да

подстригва, щото не му пукаше как ще изглежда. Черпеше го цигара, това му беше таксата. Тя ясно си спомни, че имаше две завихряния на върха на главата си – кадемлия.

Във Варна вече беше намерила помещение за фризьорско ателие. Дано да потръгне, почти не познаваше нравите там. А тук на прощалното парти с приятели, клиенти и бивши колеги ѝ идеше... да ги вземе със себе си. Знаеше всичките им капризи, сухотата и мириса на косите им, част от тях четяха „нейните“ книги, други ги „гледаха“ на DVD, имаха си общи вицове и слабости.

Щяха да ѝ липсват до един, макар че всички се възторгваха как ще се видят още след месец-два. На морето-о-о – окръгляше Верчето отпускарска усмивка. Може би малко ѝ завиждаха. И тя си завиждаше, допреди да започне събирането на багажа. Може би щеше да им липсва, а може би незабележимо малко.

Ами ако нищо не се получи, нима ще се втурне в един чужд град с надеждата, че точно предстоящият ѝ брак ще прокопса? Не, това вече го обсъждаха, обаче в топлината на сутрешните чаршафи изглеждаше по-лесно. Я, тази снимка я беше забравила! Че и в рамка. Какви ѝ бяха тънки плитките, тук трябва да е в пети-шести клас. А на следващото лято се влюби за пръв път наистина. В онова ленено русо чехче на плажа. Гледаха се няколко дни през ослепителната следобедна светлина. Морето беше бавно и лъскаво. Те имаха червен чадър, той носеше червен бански, но най-червено беше лицето му. Един ден тя отиде и му подаде праскова, беше топла, мъхната

и зачервена като бузите му. Май изобщо не си говореха, нямаше на какъв език, но е сигурно, че в онези дни всичко миришеше по-силно от всякога на себе си, а тя ходеше като слънчасала из курорта. После той си замина, а тя вдигна 39 градуса. През оставащите няколко дни на брега очите ѝ откриха всички нюанси на морето и за пръв път усети в дъха му нещо горчиво. Като в костилка, както щеше да забелязва години наред. После сама не можеше да си обясни защо морето мирише на черешов ликьор. И вече не помнеше дали си писаха повече от веднъж. Трябва да попита майка си, тя сигурно е запомнила. А от Варна, при последното ѝ ходене, си взе прасковена рокия, да не забрави да я изглади, ще пътува с нея.

Да, значи да не прибира още ютията, а гладчната дъска направо ще остави тук. После ще продаде апартамента заедно с нея и някой друг ще открие, че едното ѝ краче леко се поклаща. Или не, просто ще я изхвърлят и рижата котка може да легне върху нея и да подуши топлинотата от всички ютиени сеанси, които карат дрехите да променят дъха си на пране с ароматизатор „Оушън“. Вече ще си има автентичен дъх на море, довечера той ще дойде, ще я заведе на ресторант, ще спят на хотел.

Тя е сигурна, че няма да може да пренощува сред останките от живота си. Днес е последният ѝ подарен за себе си ден. А утре ще натоварят всичко. Мебелите ще останат, в агенцията казаха, че често апартаментите се продават с обзавеждането.

Ще досъбере багажа си, не ѝ остана много, а после ще размести пъзелата на фотьойлите за последно. Не иска

на всички огледи да дойдат и да видят точно нейния живот, ще пренареди стайте. И без това вече изглеждат по-големи – и кухнята, и всекидневната-спалня. Това е всичко. Бели щори, светъл килим (труден за почистване, впрочем) и петна от свалени картини по стените. Онзи мажорен звук от асансьора пак простенва „изкачване”. Свирукането на Пешо, нещо като рок, но изпълнението му не го бива.

Днес непрекъснато чува, дори без да се ослушва. Това я разсейва и събирането на багаж някак не ѝ се получава. Сякаш е започнала преди един живот, времето се разтегля и в апартамента нахлуват звуци и миризми, а има още достатъчно работа. Иде ѝ да излезе нанякъде. Дори с риск да не си е вкъщи, когато той пристигне. Не че не би я намерил по телефона, но не е учтиво да не го посрещне. От друга страна, не е красиво да го приветства в стари дънки, разрошена и с цялото минало в очите си. Докато мисли за него, сгъва машинално дрехи и изведнъж се оказва, че поне гардеробът ѝ се е побрал в четири кашона.

Долу звучи нещо кратко и тревожно, като алармата на колата му. Нима е пристигнал по-рано? Тя надниква през всичките четири етажа на досегашния си живот и вижда грижливо избърснатото му теме. Гладко и съвършено като черешова костилка. Тя все още не знае колко върха има в косата му, а ще трябва да заживее с него. Той вдига поглед и тя машинално отскача от прозореца, но знае, че е видима, защото още сутринта оголи стъклото, а завесите подари на баба Ленче от първия етаж.

Затова приближава и му помахва, но той вече се е надвесил над багажника. Сваля някакви цветя от колата. Прасковени рози, Боже, колко предвидимо, но с много красив топъл оттенък.

Сега асансьорът ще проскърца точно за нея. Всички комшии ще занадничат, той ще се усмихва в тясната кабинка, докато се изкачва с розите. Мъжете по правило не знаят как да държат букет. Сакото му ще мирише на морето, което тя толкова обича. На онова солено море, с вкус на отдавнашен плод.

Може би има време поне да среше косата си и да добави малко парфюм по китките. После ще му отключи и ще се зарадва, че той е пристигнал по-рано. И ще напусне жилището си без съжаление, би трябвало да иска да го последва навсякъде, дори без багаж. Само с книгите и спомените си. Само с очакванията и думите си. Само с телефона си, за да се чува с приятелите, които все още са само нейни.

После – все пак внезапно – прокълтява звънецът.

Тя бавно осъзнава, колко не е готова, докато долу нечия кола послушно се самозаклучва.

Ванилово

Светът идва към мен и ме блъсва челно всяка сутрин. Скачам от леглото преди да се събудя, защото дам ли си време да осъзная колко е рано... После зъбите, душ, самообръсначка. Преди да усетя, вече съм в колата и градът лети срещу мен. Лампите му още светят и улиците са нощни. Сутрин съм песимист – виждам дълги червени светофари, зелените забравям веднага. Сутрин по тротоарите няма красиви жени. Не и преди да пия кафе.

Имам хронична умора и торбички под очите. Нямам още четир'се, нося 44 размер обувки и презирам фатализма. Сутрин съм клаустрофоб. Колата е моето тяло и градът ме пресреща застрашително. Улицата е тясна паст, затова карам със стиснати зъби към небцето ù – бизнес-центъра в центъра с високите етажи и ниски тавани на офисите. В асансьора клаустрофобията ме сграбчва жестоко, затова се добирам първо до кафенето с директния. Той е хромиран и от всяка стена ме гледа сутрешното ми лице, поизкривено там, където се събират плоскостите.

Кафенето е просторно и с изглед към изгрева. Миреше хубаво, не знам на какво. Ако знаех, щях да ароматизирам така и вкъщи. След втората глътка кафе-с мляко-три бучки захар-ако обичате всички стени като че се отдръпват и вече мога да дишам леко. Светът застава на фокус и започва да се движи плавно. Сега не улиците, аз съм застрашителен. I'm the Boss. И това личи най-

вече от факта, че съм в офиса пръв. Така никой не закъснява, защото ще бъде забелязан.

Плащам и се отправям към моя етаж. По стълбите е пусто и луминисцентно, реверите ми още лъхат на кафе и онова ароматното, а вратът ми пари. Не знам защо, всяка сутрин докато тръгвам по стълбите, нещо горещо пълзи от тила към гърба ми. Сигурно нерви.

Колко е нервен, един такъв изопнат под високия овал на скулите. Още първия ден го забелязах – влезе направо от директния асансьор, а обувките му неистово лъщяха. Всяка сутрин е неприлично красив. Пие кафе с мляко, пръстите му са дълги и нервно потрепват. Гледа към изгрева, а бледооранжевата светлина очертава леки торбички под очите му.

На четвъртия си работен ден осъзнах, че съм хлътнала. Барманките не се влюбват в клиентите си, не и когато клиентът не ги забелязва. Това е професионална катастрофа. Нещата се влошиха дотам, че да започна да ходя с желание на работа.

Сутрин винаги съм бодра, харесвам града, докато е почти пуст. Мирише на мушкато и озон. Очертанията на сградите са меки от здрача, уличните лампи още светят истински. Толкова рано няма случайни хора по улиците, никой не изглежда нервен. Жените са красиви с токущо поставения грим, а мъжете – все още цивилизовано избръснати.

Знам в колко ще дойде той, кафето му е почти готово и аз го наблюдавам над машината. Харесвам

неговата непроницаемост; ако не беше такъв щях ли да го харесвам пак? Като шеф бил абсолютен перфекционист, доскоро леко невротичен. Сега – повече.

Нервните хора са или по-цинични, или по-сензитивни. Отворих почти под носа му нов пакет кафе. Тогава забелязах, че е чувствителен към аромати. Като мен. Аз помня всеки мирис и или го обичам, или мъха по ръцете ми настръхва от неприязън. Дълго търсих начин да подуша парфюма му. Ммм – сладък, леко мускусен и откровено скъп. Досега не си падах по натрапчиви аромати, но неговия харесах заради онази лека сянка около устните, с които поръчваше всяка сутрин. Най-бързо свършващото време на денонощието, ако не го накарам да ме забележи.

И така започнах да експериментирам с аромати. Ловях израженията му сутрин, докато палех изпарителя за етерични масла. Лавандулата не усети, плодовите аромати се извиха край кожата му и замлъкнаха, от иланг-иланг гласът му леко потрепна, миртата го накара да се взира по-упорито в изгрева. Тогава открих ванилията – ноздрите му се разтвориха и лицето му потърси слънцето. Той не забелязваше магията, но тялото му реагираше. Започнах да капвам няколко пращинки ванилия на дъното на чашата му. Пристрастих се към сутрешното му изражение, толкова друго след първата глътка от моето кафе. После, докато си тръгваше с учтиво „Довиждане“, полепвах с поглед към тила му, точно под подстриганата безукорно коса. Тогава ванилията ухаеше най-силно, усещах дъха ѝ да се просмуква в порите ми и да

се разтапя като домашен сладкиш.

Има нещо в този бар с гледка към изгрева. Пристрастявам се към сутрешното кафе точно тук. Нима развивам мании? Колко досадно. Нямам време за глупости. Аз съм прагматик, векът е невротичен, а бизнесът – работа за циници на пълен работен ден. Включително и сутрините. От к’ъв зор не харесах нито едно кафе по време на командировката? Нали и тогава го пиех по изгрев? Ако бях жена, щях да разказвам на психолог за сутрешната клаустрофобия, която лекувам с престой в кафене. Днес тилът ми пари толкова силно, че тръгва и към ушите. Нима се изчервявам?

Нямаше го няколко дни. Най-дългите в живота ми. Кафе-машината беше отровно червена, слънцето – безцветно, а утрините не ухаеха на мушкато. Цял ден го призовавах с ванилия, нощем косата ми безнадеждно миришеше на нея. Тогава дочух, че бил в командировка. Трябва да направя нещо или да напусна работа. Иначе съм жива само сутрин.

Тази сутрин градът беше по-застрашителен от всякога. При това валеше сняг. Колата му два пъти занесе по гладната паст на непочистената улица. Нещо атавистично в него регистрираше опасност, нещо дебнеше някъде из града и щеше да преобърне подреденото му битие. Тази невроза го невротизираше. Пиеше му се кафе.

Минутка преди обичайния му час на пристигане тя заключи кафенето и се качи в директния асансьор. Едва издиша и усети необратимото подръпване на пода под краката си. После полетя към първия етаж, подчиняваща се на властно натиснатото копче за повикване. И да, той беше там, във фоайето, точно пред вратата на асансьора. Тя преглътна конвулсивно, защото видя отблизо очите и скулите му. И устните, с които безразлично поръчваше кафе с мляко. И ноздрите, които неуловимо потрепнаха от ванилията, излъчваща кожата ѝ.

Усмихна се и му направи място в асансьора, решила да използва минутата, в която се изкачват към нейното кафеено-ванилово-тръпчиво царство. В дъното на очите му се разля колебание

– Познахте ли ме? – усмихна се сутрешно тя и не успя да долови надигащата се в него паника от клаустрофобията.

За един кратък миг той усети аромат, който смътно му напомняше нещо хубаво и кратко, после реши да не се качва в директния.

Защото двама в толкова тясна кабинка са много.

Толкоз, мистър Джоунс!

Събуждаше се вече втора нощ. Събуждаше се бодр и трескав. Часовникът все показваше три и петнайсет, приблизително. Три през нощта – идеалното време да се замислиш за психическото си състояние, особено ако си свеж като след първото питие в любим бар. Първата нощ упорито се въртя с надеждата, че ще му се приспи скоро. След малко. За Бога, ще вземе да разсъмне, преди да се е унесъл. Кофти начало на отпуската – не че не би могъл да спи до обед, но никога не е страдал от безсъние. Защо точно сега?

После цял ден боядисва къщата на родителите си. Майка му само докосна кръговете под очите му, но явно реши, че са от дълга нощ. Порасналото ѝ момче. Как да ѝ обясни, че най-прозаично не е могъл да спи. Въртял се е ей така, като шугав в празното легло, мачкал е чаршафите и си е мислел за всичко по принцип и за нищо конкретно. Хубаво начало на отпуската, няма що. Цяла нощ безсъние, през деня – ремонти. Дано свършат до края на седмицата, че в неделя заминават с Петър и Сашо на язовир. Четири дни на палатка, с карти, музика, книги за него и рибарските принадлежности на ония идиоти. Представяше си отморяващи гледки – треви зелени, ширнала се вода, не, никакви момичета по бански, идеята е поне тази нощ да заспи, дали ще има комари, не е лошо да вземе и аптечка плюс нещо против насекоми, освен това швейцарското ножче с неизвестен произход, абе дали да не купят и дървени въглища, после риба на скара, бира и

да не забравят кафе за събуждане.

И ето, че скоро ще разсъмне. Тогава вече му се доспа, обаче точно там, на ръба на будността, видя оня герой на разказа си, дете така го търсеше от няколко дена. Просто се материализира зад клепачите му – орфан, все още млад, в нещо сиво или винено, лек цветен акцент и избелели дънки. Щеше да пасне идеално на сюжета. Можеше да е леко брадясал и косата му... с някакъв дървесен цвят, неопределена, не, не плешив, човекът не иска да е плешив, ще му избяга. А духне ли главният герой, какъв разказ ще напишеш, нали някой трябва да задържи нещата в едно русло. Виждаше го как влиза в работилницата си. Щеше да е майстор, ковач, железар, нещо такова, решено беше още преди една седмица. Обаче оттогава не е сядал да пише. Не виждаше детайлите, чакаше да се избистрят, да се насложат подробности, да изникне нещо друго, което ще придаде плътност и завършеност на характера. Защото този герой трябваше да изостави изкуството си и да стане сервитьор примерно. Нещо там ще се случи – жена, деца, болна майка... Или по-добре не така драматично, нещо лежерно, както става в живота, примерно да иска да си купи кола. Трябваше му този мъж, но чертите му се размиваха, бяха прозирни, преливаха между отделните си форми, как да напишеш разказ за човек, когото не виждаш?

И ето го – баш сега, когато така му се иска да заспи, онзи цъфна. С името си – Илия. С цвета на лицето, косата и дрехите си. Ще ги запомни, ще поспи сега, пък като се събуди ще нахвърли надве-натри сюжета. Мъжът

може да почака – ни храна му трябва, ни вода. Ама Илия не ще да чака. Иска да заживее още сега, ставай и пиши, пиши, че после няма да ме има. Ей, нетърпеливо племе. До днес никакъв го няма, пък сега и претенции.

Той стана, включи компютъра, ливна шепа вода на лицето си и зашрака по клавиатурата. Така, “Илия взе наведнъж стълбите до ателието”. Нагоре? Нагоре – на ателиетата им трябва светлина, няма да е ковач. Не пасва на концепцията, честито мой човек, вече си скулптор. Пак може да си работиш с желязо, или с тел ако щеш. Четири часът посред нощ е, точно колкото беше и вчера. Ти си ме събудил значи. Влизаш си сега в ателието, пък аз ще застана точно зад клепачите ти. Всичко ще видя, ще чувам мислите ти, ще правя думите ти. И изкуството ти ще правя. Искаш да са свещници? Добре. “Още от вратата усети, че нещо не беше наред. Последната му работа не беше това, което очаква-ше. Свещникът се получи твърде ръбест. Той го заусуква между силните си пръсти, навикнали на метала, стопли го с длани, преди да хване пилата” ...

... И така още достатъчно часове, за да съмне.

Студено ми е на краката. И гърбът ми леко се схваща. Илия, мой човек, много си обстоятелствен. Нещо се случва в това твоє ателие, виждам; и жената с разкошна коса виждам, знам, че тъкмо се влюбвате, обаче трябва да пийна нещо топло. Ще поизтраеш значи. Да си влюбен в начална фаза е чудесно състояние, колкото по-дълго продължи, толкова по-си за завиждане. Освен

това още не разбирам мацката, която бавно те обзема. Не я виждам. Не чувам гласа ѝ. По каква жена би си паднал скулптор с твоя темперамент? Стой малко така, почти влюбен, полу на фокус, с пламнали страни. Трябва ми още нещо.

Авторът начена да си приготвя чай, но се отказа в последния момент и завъртя кафе на джезве. Много пъти му се беше случвало героите да го сграбчат силно, да не му позволяват да живее обичайния си живот, да го изкарат от ритъм за няколко дни или седмици. Той пишеше, докато ги виждаше ясно. Пишеше понякога въпреки първоначалната си концепция, често се колебаеше за развоя на събитията. Те го оставяха да реши. Не винаги, но му позволяваха да се разпорежда с живота им. Затова пък го оставяха без храна, без сън, често с отложени срещи. Няколко пъти – със забравени. Не всичките му познати знаеха какво прави, така че минаваше просто за завеян, а собствената му майка снизходително го беше обявила за не особено надежден. Едва ли можеше да си представи, че втора нощ скача от леглото по някои си пегли, за да пише. Прозата ставаше бавно, някак на периоди, с изчакване. Дано приключи преди ходенето на палатка, тъкмо там ще позабрави текста, за да може после да го редактира. Но засега още танцуваха с Илия един около друг. Гледаха се изпитателно в очите, четяха си мислите, мърмореха си полугласно.

Тази неговата мацка нещо скептична пада. Дали да не ги засия и тях на язовир. Ще се поопознаят. Не,

не щат да ходят. Тя е типична жена, иска момък с кола и почивка на хотел. Сори, батка. Това са красивите нежни създания, свиквай. Тя може би дори познава подходящия човек, който иска да ѝ осигури съответните екстри. Но той няма твоята чувствителност. Или просто ти си подобър в леглото. Или онзи е съпругът. Не, не щем да се хлъзгаме по тази плоскост, преекспонирана е. Добре, просто тя и ти. Айде, ще изтрия половин страница, само мир да има. Това артистите сте много егоцентрични! Сам си, без конкуренция. Но и кола нямаш, а девойката иска. Тук ще е на моята. Конфликт трябва да има. Ако не си забравил, ще си зарежеш изкуството и ще станеш сервитьор в края на разказа. Започнахме при такова условие. Той усещаше нещо ново у нея. Нещо му се изплъзваше. Очите ѝ вече не блестяха по същия начин, докато някак по навик следеше сръчните му движения над работната маса. Просто и двамата присъстваха в ателието, слушаха барокова музика, а тя отпиваше все по-механично чай от дебела чаша с отчупено ръбче.

Какво е това? А, телефонът. Ох, не си усещам левия крак. Бодлички, бодлички, бодлички. Спрял съм си кръвообращението, по дяволите, къде е проклетият телефон?

– Да, майко. Не, не спя. Как единайсет бе! Не, не спя, просто... една работа имам. Не знам дали ще мога днес. Е, то в горната стая остана само тавана, утре ще го измажа и слагаме тапетите. Да, добре. Ми ще опитам довечера да намина.

Айде сега излязох несериозен. Хората си вземат

отпуск да си починат, аз ремонти ще им правя. Сакън да не повикат майстор. Fuck! Аха, “фактически” беше думата, дето ми убягваше преди малко. Да, ей тука някъде. Фактически.

Добре е да закуся, нищо, че е време за обяд. Нашия човек ще го зарежа насред първия му любовен скандал. Нищо, че е в две изречения. Тръгна ли да го пресъздавам, от разказа ще стане роман. Пък и има ли някой да не знае как звучи спорът с жена? Имам нужда от раздвижване. Може би малко колело до центъра, тъкмо ще се отбия в нашето кафене. Трябва да ми се поизбистри главата, навлизаме в сериозната фаза.

Дали гаджето да зареже Илия? Или той просто да усети отдръпването ѝ? Да се опита да предотврати раздялата. Да опита да бъде друг. Не. Искам разказът да завърши с това, как става сервитьор. Или кандидатства в ресторант? Не, категорично работи там. С бяла риза, хлабав панталон и табла. Просто го виждам. Обаче трябва някак да подсказва преди това, че няма да е щастлив. Дори да си купи кола, нещо ще му липсва. Какво – той не знае. Ние знаем.

Да, къде ми е тишъртката? Така. Цигари, пари, телефон. Нехайни подскоци надолу по стълбите. „Добър ден, Мери, аха, излизам с приятели да пийнем кафенце.”. Това всъщност е добър вариант за финал. Доближава някаква пияна компания и механично поздравява с „Добър вечер”. Яката му се е свлякла накриво, таблата лъстиво проблясва, абе въобще нещо евтино, с нюанс на вулгарно. Неуловимо така. Житейска проза и прочие

предвидимости. Въпросът е какво се случва с връзката им. Още не ми е съвсем ясна тази жена. Най-добре ще е да си пада по Илия, но не и по начина му на живот. Въпросът е дали го зарязва. Е, времето ще покаже.

– Здравсти, Пешо! Ами да, що да не пия една биричка? Ти к'во ще вземаш за язовира?

И го завъртя една седмица... Ремонтът в къщата на майка му, предвкушването на почивка, заедно с тичане по магазините за спален чувал, анорак и други шуротии, които му хрумваха само в неподходящи моменти. За целта органайзерът в телефона му заприлича на списък на маниакална домакиня. Някъде между всичко това успя да допише разказа и да го позаглади поне на елементарно ниво. Една вечер, докато си купуваше цигари, видя отровно зеления маникюр на продавачката и мигом оцвети в този цвят чашата, от която героинята безразлично отпиваше чай. Сред оголените от ремонта стени в къщата на родителите си виждаше контурите на ателието, дори опакова в найлон инструментите на Илия, почти по начина, по който баща му беше опаковал таблото с електромера. На няколко пъти усети, че си мърмори, добре, че живееше сам на мансардата в къщата на далечни роднини. Ей, наемът си заслужаваше всяка стотинка!

Неделя. Сутринта дойдоха да го вземат с пикапа на Сашо и отпрашиха за язовира. Два часа се друсаха по завоите, преди да забележат китно крайпътно ресто-

рантче. Имаше бира „Будвайзер“. Той реши, че за финала ще напълни таблата на Илия с тези чужди, запотени шишета. Когато се прибере. А дотогава няма и да помисля за разказа. Нужно е да го откъсне от себе си. И да не се държи като хахав пред момчетата.

Беше си взел антология със съвременни английски разкази за мързеливите следобеди, докато се изтягат пред палатката. Или за времето, което не иска да загуби в риболов. Биваше ги, пишеха все по-стегнато копелетата. И точно на третия ден попадна на онзи разказ. Отначало не заподозря нищо. Слаб, изсулен герой. Типично английско чувство за дистанция. Сервитьор. Опааа! Широко разпространена професия в съвременната проза. Е, значи правилно надушва тенденциите. При това е в крак с търсенията на Острова!

Разказът беше доста сгъстен, кратък и емоционален. Героят заряза работата си, за да се отдаде на изкуство. Керамика. Нищо не успяваше да продаде. Накрая имаше ателие, в което дори живееше по липса на пари и спеше на комбинация от кашон, найлони и палтото си в ъгъла. Безпаричие.

Не е истина. Той прочете разказа още веднъж. Вече с предчувствието за познатост. Героят му беше близък, все по-познат. Неговият Илия – нали цяла седмица му беше в главата! В дебелията му българска тиква. Или в изтънчената английска. Знаеха си и кътните зъби. Но тук беше без мадама. Просто обсебен от изкуството. И без име.

А авторът се казваше Илайъс. Илайъс Джоунс.

Съдържание

Дневникът	5
Да целунеш Яна	12
Инвалидност	16
Единайсет вечерта	20
Право на избор и други проклетии	23
Сладък хляб	27
Всички различни Роксани	31
Кариера в карирана тетрадка	51
Меката светлина на дървото	55
Спъната шарка	60
Една пресечка пред детството	65
Солени праскови	68
Ванилово	75
Толкоз, мистър Джоунс!	80